

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Historický ústav

Politický a společenský vývoj města Lázně Bělohrad a odbojová činnost v letech 1939-1945

Bakalářská práce

Autor: Kristýna Vojtíšková
Studijní program: B7105 Historické vědy
Studijní obor: 7105R071 Prezentace a ochrana kulturního dědictví
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.

Hradec Králové, 2020

Zadání bakalářské práce

Autor: Kristýna Vojtíšková

Studium: F17BP0207

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví

Název bakalářské práce: **Politický a společenský vývoj města Lázně Bělohrad a odbojová činnost v letech 1939-1945**

Název bakalářské práce AJ: Political and social development of Lázně Bělohrad and the resistance movement in 1939-1945

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat politickým a společenským vývojem ve městě Lázně Bělohrad v letech 1939-1945. Rovněž bude studovat domácí odboj, především rodinu tiskaře Vojtíšky, který byl za heydrichiády spolu se svými příbuznými odvezen do koncentračního tábora a odsouzen k trestu smrti. Pozornost bude věnována i působení některých bělohradských rodáků v zahraničním odboji. Cílem práce je podat ucelený pohled na období 2. světové války ve městě.

SOka Jičín - Archivní fondy: Farní úřad Lázně Bělohrad - farní pamětní kniha 1663-1967, matriční záležitosti 1924-1949, finanční a majetkové záležitosti, Archiv města Lázně Bělohrad - živnostenské záležitosti 1836-1945, persekuce rodiny Vojtíškovy, obecní kronika 1940-1941, knihy protokolů obecního zastupitelstva 1871-1955, knihy protokolů o schůzích městské rady 1891-1946, matrika osob v obci zemřelých 1907-1949, podací protokoly 1940-1945, Sdružení rodičů a přátel školy Lázně Bělohrad - zápisy ze schůzí 1940-1951, Základní devítiletá škola K. V. Raise Lázně Bělohrad - kronika 1940-1977 DOLEŽAL, Jiří: Česká kultura za Protektorátu. Národní filmový archiv, Praha 1996. MARŠÁLEK, Pavel: Protektorát Čechy a Morava, Praha 2002. RAIL, Jan - HRUBÁ, Marie - LAVICKÝ, Jan, Letci Novopacka 1935-1945, Olomouc 1999. JOHN, Roman, Důsledky atentátu na Heydricha, Historická penologie: časopis Institutu vzdělávání - Kabinetu dokumentace a historie VS ČR pro historickou penologii, 2005, č. 2, s. 26-28. KNÍŽEK, Antonín et al.: Národní odboj na Jičínsku 1939-1945, Jičín 1975. VOJTÍŠEK, František et al.: Národní odboj na Jičínsku II, Jičín 1980.

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.

Oponent: Mgr. Milan Sovilj, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 23.4.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci, Politický a společenský vývoj města Lázně Bělohrad a odbojová činnost v letech 1939-1945, vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 28. června 2020.

.....

Kristýna Vojtíšková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi byli při tvorbě bakalářské práce nápomocní. Velice si cením Vašich rad a přínosných připomínek. Především pak děkuji za Vaši ochotu, vstřícnost a podporu. Velmi si toho vážím.

Anotace

VOJTÍŠKOVÁ, Kristýna, *Politický a společenský vývoj města Lázně Bělohrad a odbojová činnost v letech 1939-1945*, Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2020, 52 s. Bakalářská práce.

Práce se zabývá politickým a společenským životem ve městě Lázně Bělohrad v období Protektorátu Čechy a Morava. Sleduje vliv politické situace na dění ve městě a rovněž mapuje život kulturní a společenský. Pozornost je dále zaměřena na odbojovou činnost a přibližuje životy hlavních bělohradských představitelů působících v domácím, ale i zahraničním odboji. Rovněž jsou do práce zakomponovány příklady bělohradské kolaborace. Přílohy obsahují převážně dobové fotografie účastníků odboje a obce. Práce čerpá z odborné literatury, a především pak z archivních pramenů umístěných v SOkA Jičín

Klíčová slova: Lázně Bělohrad, Protektorát Čechy a Morava, okupace, odboj

Annotation

VOJTÍŠKOVÁ, Kristýna, *Political and social development of Lázně Bělohrad and the resistance movement in 1939-1945*, Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2020, 52 s. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis deals with political and social life of the town Lázně Bělohrad during the Protectorate of Bohemia and Moravia. It monitors the influence of the political situation on events in the town and also maps cultural and social life. Attention is also focused on resistance activities and give some insight into the lives of the bělohrad's fighters in the Protectorate of Bohemia and Moravia as well as abroad. Examples of collaboration are also embodied in the work. The appendices contain mostly period photos of the participants in the resistance and photos of the town during the war. The work draws on professional literature, and especially on archival sources located in SOkA Jičín.

Keywords: Lázně Bělohrad, Protectorate of Bohemia and Moravia, occupation, resistance movement

Obsah

ÚVOD.....	8
1 PŘEDCHOZÍ HISTORIE MĚSTA	10
2 ODRAZ POLITICKÉ SITUACE VE MĚSTĚ	12
2.1 DOMÁCÍ ODBOJOVÁ ČINNOST	18
2.1.1 RODINA VOJTÍŠKOVA.....	22
2.2 BĚLOHRADŠTÍ PŮSOBÍCÍ V ZAHRANIČNÍM ODBOJI.....	27
2.2.1 EDUARD RULF	28
2.2.2 JIŘÍ SEHNAL	30
2.3 KOLABORACE	32
3 SPOLEČENSKÝ ŽIVOT VE MĚSTĚ V OBDOBÍ PROTEKTORÁTU	36
3.1 KULTURNÍ ŽIVOT	38
3.1.1 OSLAVY	39
3.1.2 VÝSTAVY A KONCERTY	40
3.1.3 DIVADLO A BIOGRAF	42
3.2 ŠKOLSTVÍ.....	43
3.3 LÁZEŇSTVÍ	50
4 KONEC VÁLKY A OSVOBOZOVÁNÍ MĚSTA	51
ZÁVĚR.....	55
PRAMENY A LITERATURA.....	57
INTERNETOVÉ ZDROJE	60
SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH	61
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	62

ÚVOD

Bakalářská práce se věnuje politickému a společenskému životu ve městě Lázně Bělohrad. Hlavním cílem práce bylo nashromáždění co největšího množství informací a získané informace z pramenů analyzovat a vytvořit ucelený pohled na život ve městě v období protektorátu, který prozatím chybí. Práce je rozdělena do čtyř tematických kapitol. Na začátku práce je vylíčena předchozí historie Lázní Bělohradu. Vzápětí se věnuji tomu, jaký vliv měla politická situace v letech 1939-1945 na dění ve městě. Jmenované události jsou následně specifikovány na konkrétních případech odboje a kolaborace. Ve třetí kapitole popisují společenský a kulturní život města, bělohradské školství, ochotnický divadelní spolek, lázeňskou situaci a další. V závěru práce jsou nastíněny poslední dny nacistické okupace a příjezd Rudé armády.

Z hlediska metodologie práce využívá následující text především přímé a nepřímé metody, metody indukce a dedukce. Z vědeckého řazení práce spadá pod regionální historii, a proto využívám převážně diachronního postupu ke sledování proměn dění ve městě. Regionální dějiny nelze dělat bez návaznosti na světové události, neboť je formují. Následující práce si však neklade za cíl se vyjadřovat ke světovému dění podrobněji. Z toho důvodu jsou události zmíněny okrajově, pouze pro doplnění obecného přehledu. Dějiny jsou především příběhy lidí, a proto je v práci zastoupena i biografická analýza.

K dosažení svých záměrů jsem vyžívala především archivní prameny, neboť odborných publikací, které se vztahují k historii města Lázně Bělohrad není mnoho. Z monografií lze jmenovat například práci od Zdeňka Prchala *Raisův kraj. Lázně Bělohrad. Historie a významná místa města a okolí*¹ či knihu Petra Koláře *Lázně Bělohrad, balzám pro tělo i duši*.² Nicméně publikace, které by se věnovaly městu přímo v období 2. světové války nenalezneme. Naopak pramenná základna k danému tématu je vcelku pestrá. Mezi nejdůležitější prameny řadím dokumenty z fondu Archiv města Lázně Bělohrad, který je uložený ve Státním okresním archívu v Jičíně. V tomto fondu je umístěna pamětní kniha Lázní Bělohradu, ale také většina archivního materiálu vztahující se například k osudu vyvražděné rodiny tiskaře Vojtíška. Rovněž je zde i spousta dalších nařízení, výpovědí či zpráv o vedení města ve válečném období. Mezi

---

¹ Zdeněk PRCHAL, *Raisův kraj. Lázně Bělohrad. Historie a významná místa města a okolí*, Praha 1995.

² Petr KOLÁŘ, *Lázně Bělohrad: balzám pro tělo i duši*, Praha 2010.

další přínosné fondy umístěné ve Státním okresním archívu v Jičíně řadím fond Základní devítiletá škola K.V. Raise Lázně Bělohrad, ve kterém se mimo jiného nalézají čtyři školní kroniky vztahující se ke zmíněnému období. Dále se jedná o fond Okresní národní výbor – trestní nalézací komise, Nová Paka, prostřednictvím jehož jsem mapovala případy bělohradské kolaborace. Neméně důležitým zdrojem byla i kronika bělohradského Sokola, která je nyní zachována již jen v oskenované kopii a nachází se v soukromém vlastnictví.

V následující práci se rovněž zmiňuji o dvou účastnících zahraničního odboje z Lázní Bělohradu – o Jiřím Sehnalovi, jenž za války bojoval u královského letectva a o Eduardu Rulfovi, který působil v Káhíře. K získání informací o Jiřím Sehnalovi jsem využila publikace, kterou sepsal Jiří Rajlich spolu se synem Jiřího Sehnala, Jiřím Sehnalem mladším *Stíhací Pilot*.³ Rovněž jsem pracovala s publikací *Letci Novopacka. 1935-1945*.⁴ Informace o zahraničním působení Eduarda Rulfa jsem čerpala z jeho vzpomínek, uveřejněných po druhé světové válce v knize *Volá Káhira*,⁵ kterou sestavil za pomoci svých válečných deníků.

---

³ Jiří SEHNAL – Jiří RAJLICH, *Stíhací pilot*, Praha 1991.

⁴ Jan RAIL– Marie HRUBÁ– Jan LAVICKÝ, *Letci Novopacka. 1935-1945*, Olomouc 1999.

⁵ Eduard RULF, *Volá Káhira, 1939-1945, Vzpomínky na čs. vojenské rozhlasové vysílání z Káhiry*, Olomouc 2000.

1 PŘEDCHOZÍ HISTORIE MĚSTA

Město Lázně Bělohrad leží ve východní části Královéhradeckého kraje v jičínském okrese. Celá správní oblast je tvořena devíti katastrálními územími, které vycházejí z historického rozmístění sídel na území města. Sídla Dolní Nová Ves, Prostřední Nová Ves a Horní Nová Ves s městem splynula, zatímco sídla Brtev, Dolní Javoří, Hřídelec, Lány a Uhlíře jsou k městu přidělena administrativně.⁶ Celkové území má v současné době rozlohu 2 838 ha s 3 688 obyvateli, kteří jsou přihlášení k trvalému pobytu.⁷

První historicky doložené zmínky o osadě v místě dnešního Bělohradu pocházejí z roku 1354. Tato osada, původním názvem Nová Ves, se dělila na Horní a Dolní díl. Měla tři tvrze – Rateňskou (dnešní Dolní Nová Ves), Dražnou (Horní Nová Ves) a Koštofrank, kde sídlil majitel Bořek z Poličan. Rytířský rod Bořků vlastnil celé široké okolí ještě do poloviny 15. století, kdy za vlády Jiřího z Poděbrad vymřel.⁸ Během období husitských válek se Nová Ves hlásila k podobojí a tuto víru vyznávala až do poloviny 17. století. Sirotci prošli Novou Vsí poté, co se mezi lety 1432–1433 pokoušeli neúspěšně dobýt nedaleko stojící hrad Pecku. Při průchodu krajem zničilo vojsko osadu Byšice, ze které zbyl pouze kostel svatého Petra a Pavla, tzv. Byšičky.⁹

V 16. století byla Nová Ves součástí peckovského panství, jehož vladyka Jan Škoppek z Bílých Otradovic vystavěl v místě staré dřevěné tvrze na Koštofranku novou kamennou budovu – základ nynějšího zámku. Vladyka ale sídlil povětšinu času na Pecce a na Nové Vsi pobýval Václav z Hoříněvsi, údajný strýc Jana Škopka. V souvislosti s Václavem z Hoříněvsi se také poprvé objevuje jméno Bělohrad, které je vytesáno na jeho náhrobním kameni z roku 1558.¹⁰ Po smrti Jana Škopka se řízení peckovského panství ujala jeho manželka Anna. Ta následně v roce 1594 rozdělila panství mezi 3 syny Jana Škopka – Karla, Petra a Adama. Karel, který se stal vlastníkem téměř celé Nové Vsi,

---

⁶ Úplné znění územního plánu města Lázně Bělohrad: <http://www.lazne-belohrad.cz/urad/uzemni-plan/>

⁷ Údaj platný k datu 26. 3. 2011

⁸ Zdeněk PRCHAL, *Raisův kraj. Lázně Bělohrad. Historie a významná místa města a okolí*, Praha 1995, s. 6–7.

⁹ Petr KOLÁŘ, *Lázně Bělohrad: balzám pro tělo i duši*, Praha 2010, s. 13.

¹⁰ Na náhrobním kameni je vytesáno následující: „...*Urozeny Pan Watzlaw Horzeniowsky z Horzeniowsy a tohoto tzasu Na Bielehradie...*“ Začátkem 16. století se poprvé objevil tvar slova „Bělohrad“, který následně převládl. Náhrobní kámen je umístěn na hřbitově u kostela Všech svatých.

ale brzy zemřel. Jeho manželka se znovu provdala, a to za Kryštofa Haranta z Polžic a Bezručic, který se stal nejspíše nejvýznamnějším vlastníkem některých částí Bělohradu, až do doby, kdy byl v červnu roku 1621 spolu s dalšími 26 českými vůdci na Staroměstském náměstí popraven. Petr Škopek, který vlastnil tvrz Bělohrad, byl horlivým kališníkem. Pobělohorské události se nevyhnuly ani jemu. Trestem mu byla přeměna jeho statku v manství. Po smrti Petra Škopka a jeho manželky připadl manský statek královské komoře a celou oblast získal Albrecht z Valdštejna, který ale panství rozdělil a jako majitelé se střídali cizozemci. Po smrti Albrechta z Valdštejna byl Bělohrad vymaněn z manství.¹¹

V roce 1669 se stal Bělohrad opět součástí majetků Valdštejnů, kdy jej zakoupila Kateřina Alžběta z Valdštejna. Po smrti Kateřiny panství zdědil její manžel Bertold Vilém z Valdštejna, za jehož doby se podařilo dne 2. května 1722 povýšit střední část Nové Vsi – Bělohrad – na městečko. Rovněž byl vybudován i nynější kostel zasvěcený Všem svatým a zahájena přestavba přední části zámku, jejíž návrh je připisován staviteli Giovannu Santinimu Aichlovi.¹²

Lázně Bělohrad je bezesporu spojen se spisovatelem Karlem Václavem Raisem, který se zde roku 1859 narodil. Povoláním byl učitel, ale později se začal plně věnovat spisovatelství a svým dílem se zařadil mezi přední představitele kritického realismu a venkovské prózy. Mnohé ze svých děl komponoval do svého rodného kraje a příběhy se odehrávají v nedalekém okolí Bělohradu. Karel Václav Rais zemřel roku 1926 v Praze a dodnes zůstává městem opěvován.¹³

Město Lázně Bělohrad proslulo rašelinným lázeňstvím. Tradice je zakořeněna v 19. století, přesněji započala rokem 1883 kdy panství odkoupila pruská šlechtična, hraběnka Anna z Asseburgu. Využila ložisko rašeliny, které se nachází v parku Bažantnice a začala s ní provádět léčivé pokusy. O tři roky později byly připraveny první slatinné koupele a v roce 1888, při komisním šetření, byly bělohradské lázně uznány za

---

¹¹ Zdeněk PRCHAL, *Raisův kraj. Lázně Bělohrad. Historie a významná místa města a okolí*, Praha 1995, s. 9.

¹² Přestože mnoho autorů ve svých publikacích stanovuje za tvůrce přestavby zámku z let 1720-1722 A. Santiniho, dosud se nenašel žádný písemný pramen, který by autorství dokazoval. Zmíněnou problematikou důkazu autorství se blíže zabývá ředitel Národního památkového ústavu v Josefově Ing. Jiří Balský.

¹³ Roku 1959 byla zámecká oranžerie přebudována na památník K. V. Raise, věnující se životu a dílu rodáka. Martin HLADKÝ, *Střípky ze života a díla Karla V. Raise*, Lázně Bělohrad 2014.

léčivé i úředně. Díky vzrůstající návštěvnosti města zapříčiněnou proslulostí lázeňské léčby zažádalo obecní zastupitelstvo o změnu názvu města, jež byla schválena. Od 3. března 1905 se tak město nazývá Lázně Bělohrad.¹⁴

Průmyslový rozvoj města i samotný rozkvět lázní však zastavilo vypuknutí 1. světové války. Válka, která v městě zapříčinila brakování, hlad a téměř i zastavení chodu lázní s sebou přinesla i ztráty na životech bělohradských rodáků. „*V pondělí 27.7.1914 byli jsme svědky srdcervoucích scén, proudy mladých mužů a otců od rodin s kufříkem v ruce, provázeni plačícími ženami a dětmi putovaly k nádražím. Počítalo se sice s tím, že válka bude mítí krátké trvání, „do Vánoc jsme zase doma“ těšili se mnozí, ale zlé tušení naplňovalo myslí všech.*“¹⁵ Šestapadesát mužů se již domů nevrátilo.¹⁶

Meziválečné období znamenalo pro město zřejmě největší rozvoj. Proslulost lázní se rozšířila i za hranice Československa. Jelikož lázeňských hostů přibývalo a ubytovací kapacity nestačily, mnoho z bělohradských občanů poskytovalo své domy k ubytování. Spolu s tím v městě vznikl nový hotel – Grand Hotel Urban, který patřil ve své době k nejluxusnějším hotelům v republice.¹⁷

2 ODRAZ POLITICKÉ SITUACE VE MĚSTĚ

S nástupem Adolfa Hitlera k moci se začalo v Československu vyostřovat národnostní napětí, které předznamenalo zánik první republiky. Po podepsání Mnichovské dohody z noci 29. září na 30. září 1938 byla republika nucena odstoupit pohraniční oblasti Velkoněmecké říši a započala tak krátká kapitola tzv. druhé republiky.¹⁸ Poté, co Slovenský sněm 14. března 1939 odhlasoval vytvoření samostatného státu odjel prezident Emil Hácha do Berlína na jednání s Adolfem Hitlerem. Zde bylo Háchovi sděleno, že 15. března, německá armáda překročí české hranice a začne s obsazováním republiky. Následně pod nátlakem prezident podepsal protokol, ve kterém „*v zájmu uklidnění vkládá s plnou důvěrou osudy českého národa a české země do rukou*

---

¹⁴ Více k historii slatinných lázní: <https://belohrad.cz/>.

¹⁵ Sokolská kronika Lázně Bělohrad

¹⁶ Petr KOLÁŘ, *Lázně Bělohrad: balzám pro tělo i duši*, Praha 2010, s. 36.

¹⁷ *Tamtéž*, s. 38.

¹⁸ Období druhé republiky trvalo od 1. října 1938–14. března 1939.

vůdce německé říše.“¹⁹ Následujícího dne byl Adolfem Hitlerem vydán Výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava.²⁰

Přestože byl protektorát Čechy a Morava formálně veden jako autonomní území, musel svá práva vykonávat ve shodě s politickými, vojenskými a hospodářskými potřebami Velkoněmecké Říše. Na to, aby byly veškeré věci dodržovány, dohlížel říšský protektor Konstantin von Neurath.²¹ Záměrem okupační politiky, který zůstával skrytý, bylo využít lidský a materiální potenciál protektorátu pro účely Třetí Říše, odnárodnění Čechů a následné poněmčení obyvatelstva. U těch obyvatel, u kterých by germanizace nebyla možná by následovalo vysídlení na východ či vyhlazení.²² Od počátku utvoření protektorátu Čechy a Morava byly vůči české společnosti vedeny preventivní a represivní akce. Přes tyto zásahy se ale podařilo vytvořit rozsáhlou domácí odbojovou síť. Rovněž byl formován i zahraniční odboj, který měl dvě centra – jedno vedeno Komunistickou stranou Československa v Moskvě a druhé v Londýně, kde vznikla exilová vláda.

Německé rodiny, které dorazily do Lázní Bělohrad v průběhu 17. století prakticky splynuly s českým obyvatelstvem a jejich soužití bylo bezproblémové.²³ Sčítání lidu z roku 1930 uvádí, že ve městě žilo 1 819 obyvatel, z toho 34 lidí se přihlásilo k národnosti německé.²⁴ Ani dění po mnichovské dohodě nezpůsobilo větší vyostření vztahů. Protože byl Lázně Bělohrad vzdálen od sudetských hranic jen pár kilometrů, přicházelo se sem mnoho obyvatel z pohraničí ukrýt.²⁵ Období odsunu je v kronice města zapsáno následovně: „*Od 6. do 10. října přijíždí do našeho města a pak ještě dále mnoho Čechů, kteří jsou dočasně ubytováni v prázdných bytech nebo po vsích a také část Němců,*

---

¹⁹ Protokol z jednání Emila Háchy s Adolfem Hitlerem (Berlín 15. března 1939) in: Jan Boris UHLÍŘ, *Ve stínu říšské orlice. Protektorát Čechy a Morava, odboj a kolaborace*, Praha 2002, s. 237.

²⁰ Richard SEEMANN, *Cesta do Wannsee: konečné řešení takzvané židovské otázky a germanizace českých zemí*, Středokluky 2008, s. 78.

²¹ V protektorátu Čechy a Morava se vystřídali dva říšští protektoři a dva zastupující říšští protektoři. Konstantin von Neurath (18.3.1939-27.9.1941), zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich (27.9.1941-27.5.1942), zastupující říšský protektor Kurt Daluege (28.5.1942-20.8.1943), Wilhelm Frick (20.8.1943-8.5.1945).

²² Richard SEEMANN, *Cesta do Wannsee: konečné řešení takzvané židovské otázky a germanizace českých zemí*, Středokluky 2008, s. 240.

²³ Němečtí kolonisti, kteří přicházeli do obce hojně obydlovali Třetí stranu. Obyvatelé města ji proto začali nazývat Německou stranou.

²⁴ *Statistický lexikon obcí v republice Československé. Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. 4. 1920, čís. 266 Sb. zák. a nař. I. Země Česká*, Praha 1934, s. 235.

²⁵ Státní okresní archiv Jičín, (dále SOKA Jičín), fond (dále f.) Archiv města Lázně Bělohrad (dále AMLB), inventární číslo (dále inv. č.) 171, karton (dále kart.) 6. *Uprchlíci*.

*sociálních demokratů, kteří rovněž prchali před režimem Hitlerovým. Ve prospěch těchto byly uspořádány v obci peněžní sbírky*²⁶

S vyhlášením protektorátu začal ve městě postupně uvadat společenský život. Dne 15. března 1939 byla na budově Lázeňského hotelu, kde tehdy sídlil obecní úřad, vyvěšena vlajka Třetí říše a o dva dny později do města poprvé dorazila německá policie, která měla za úkol zkontrolovat, zda obyvatelstvo na základě vyhlášky odevzdává všechny zbraně mající ve vlastnictví.

Krátce po okupaci českých zemí německými vojsky započala první vlna zatýkání potenciálních nepřátel.²⁷ V rámci této preventivní akce docházelo k zadržování levicově smýšlejícího obyvatelstva – komunistů, sociálních demokratů, národní socialistů – rovněž ale i Židů a německých migrantů. Dne 16. března byli v Lázních Bělohradě zatčeni „příslušníci komunistické strany Fr. Uhr, O. Novák, Jos. Rachota, Vojt. Wiesner, Jos. Jebavý, Fr. Jirásko, Jindř. Wolter a R. Sehnalová.“²⁸ Spolu s nimi byl zadržen i německý exulant Ulrich. Zatčení byli odvedeni na stanici a později převezeni do zadržovací vazby k okresnímu soudu v Nové Pace. Dle výpovědi jednoho ze zadržených, Josefa Rachoty, byli zatčení drženi ve vazbě asi 3 neděle a následně byli propuštěni.²⁹

Stejně tak, jako ostatní města v protektorátu byl i Bělohrad svázán řadou nařízeních. Veřejné cesty měly být nově označeny německo-českými tabulkami a dvojjazyčný byl rovněž i název města.³⁰ Nařízení se také snažila o to, aby obyvatelé protektorátu opustili od všeho, co připomínalo československou minulost. Jmenujme například výnos ze dne 13. září 1939, který odmítal odkaz bývalého prezidenta Edvarda Beneše spolu i s jeho ženou Hanu Benešovou. Zmíněný výnos uvádí za nepřipustné vystavování soch, obrazů či to, aby veřejná označení nesla jméno Edvarda Beneše. Totéž platilo i o udílení čestného občanství. V důsledku tohoto nařízení, bylo město nuceno odvolat čestné občanství, které Edvardu Benešovi udělilo k 28. říjnu 1919.³¹ Za stejně nežádoucí bylo považováno, aby

²⁶ , SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kniha (dále kn.) 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*

²⁷ Jednalo se o akci, která později vešla ve známost jako akce Gitter/mříže. Pavel MARŠÁLEK, *Protektorát Čechy a Morava*, Praha 2002, s. 46.

²⁸ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*

²⁹ SOKA Jičín, f. Okresní národní výbor – trestní nalézací komise, Nová Paka. (dále jen ONV-TNK, NP) inv. č. 171, k. 6, *Spisy k trestní věci Františka Kozáka*, výpověď svědka Josefa Rachoty.

³⁰ Kvůli dvojjazyčným tabulkám obdržel starosta města několik vytykácích dopisů od okresního hejtmana. Upozorňoval na to, že nepostačí české tabulky pouze sundat a pobízel k urychlenější práci.

³¹ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 153, kart. 2. *Pojmenování ulic – číslování*, Památky na Dra. Beneše a Hanu Benešovou – odpověď města okresnímu úřadu v Nové Pace 14. 10. 1939

veřejná prostranství a ulice nesla název připomínající české legie či takové, která by měla jména českých politiků, především pak emigrantů nebo židů. Město bylo upozorněno na nevhodnost, které vzhledem ke státoprávním poměrům nesly ulice Zborovská, ulice Legií a alej doktora Zamenhofa, odkazující na židovského lékaře, který položil základy mezinárodního plánovaného jazyka esperanta a na Mezinárodní esperantské letoviště, jež ve městě v předválečném období, od roku 1931, působilo.³² Město proto přistoupilo k přejmenování ulice Legií na ulici Václavskou a ulici Zborovskou na Přemyslovu ulici. Alej doktora Zamenhofa nový název nezískala, a to z důvodu „že se nejedná o pojmenování ulice, nýbrž o stromovou alej v Lázeňské ulici.“³³ Alej tedy zůstala bezejmenná. Navzdory tomu, že se Němci snažili vymazat z podvědomí obyvatelstva vzpomínky na bývalou republiku, začátkem července roku 1939 byl v lesích nad Bělouhradem objeven kámen, do kterého byla vyryta mapa Československa. Do středu Čech byl vložen obrázek dr. Edvarda Beneše a k mapě připsáno heslo: „Čechy krásné, Čechy mé.“ Přestože gestapo vyhlásilo 7. července rozsáhlé pátrání, nepodařilo se autory odhalit.³⁴

Stejněho roku byl v Protektorátu Čechy a Morava zrušen volný obchod a zaveden přidělový systém. V Lázních Bělouhradě v období okupace byly každý měsíc vydávány potravinové lístky průměrně pro 2150 osob.³⁵ S průběhem války začalo potravin ubývat, přiděly byly zmenšeny, což vedlo k rozvoji černého trhu, který byl v případě dopadení šmelinářů tvrdě trestán. V otázce zásobování města se výrazně zapsali mlynáři Kotykové z Podhrázského mlýna. Otec Jan Kotyk napomáhal lidu z města i širého okolí v období první světové války, kdy přes zákazy prodával mlýnské výrobky za nízkou cenu.³⁶ Ve stejném duchu navázal na jeho činy i syn Václav Kotyk, který tak jednal navzdory německým kontrolám v dobách protektorátu. V červnu roku 1943 Jan Kotyk zemřel „aniž by se dočkal porážky Němců, kterou si tak toužebně přál a na kterou v pevně,

---

³² SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 223, kart. 11. *Esperantské letoviště 1933-1937.*

³³ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 153, kart. 2. *Pojmenování ulic – číslování*, Pojmenování ulic a veřejných míst, odstranění nevhodných názvů, 11. 12. 1939.

³⁴ Kámen je nyní umístěn naproti budově Turistické ubytovny Jiskra v Horní Nové Vsi. Namísto fotografie Edvarda Beneše je do středu republiky vložen státní znak. V těsné blízkosti kamene se nachází pomník Jaroslavu Liškovi, letci RAF, který v Horní Nové Vsi prožil dětství.

³⁵ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělouhradu.*

³⁶ Jan Kotyk byl jmenován čestným občanem města a lipová alej, vedoucí kolem mlýna byla na jeho počest pojmenována Kotykova alej. Stejný název nese doposud.

*neochvějně víře ve spravedlnost čekal.*³⁷ Jeho pohřeb se stal výraznou událostí pro bělohradské a smutečný projev nad rakví pronesl bývalý starosta Bělohradu Josef Pech.³⁸

Rovněž systém státní správy prošel po okupaci změnami. Nejnižším článkem německé okupační správy se staly tzv. Oberlandráty, Úřady vrchních zemských radů.³⁹ Jejich hlavní činností byla kontrola jím podřízených českých autonomních úřadů. Dané instituce byly posléze nuceny podávat zprávy o své činnosti Oberlandrátu, do jehož působnosti spadaly.⁴⁰ Starostou Lázně Bělohradu byl do března 1943 Václav Bekr.⁴¹ Téhož roku bylo obecné zastupitelstvo rozpuštěno a byla ustanovena správní komise v čele s dr. Vainou. Ke konci války, 29. dubna 1945, vystřídal v čele správní komise Vainu Ing. Ambrož. Práce správní komise byla odpovědná německým úřadům a plně podléhala nařízením a předpisům. Z toho důvodu měla pouze výkonný charakter. Vykonávání veřejných funkcí souviselo s *rasovou čistotou*. Židé, či lidé, kteří byli s osobou židovského původu v manželství, byli ze svých pozic propouštěni. Z výše napsaných důvodů byl ze služeb pro obec v oblasti zásobování propuštěn František Imlauf, neboť jeho manželka rasovou čistotou neodpovídala státním nařízením. Po dobu okupace působili v Lázních Bělohradu ve službách obce dva prominentní Němci Emil Berchtold a F. Holman.⁴²

Přestože počátky diskriminace židovského obyvatelstva započaly již v období druhé republiky s vyhlášením protektorátu Čechy a Morava se opatření vůči židům stupňovala. Dekret Konstantina von Neuratha ze dne 21. června 1939, ve kterém byli Židé definováni na základě Norimberských zákonů, vyloučil Židy z hospodářského života a nařizoval jim ohlásit veškeré vlastnictví. Evidentním cílem nařízení bylo zjištění hodnoty majetku, který měl být převeden do rukou nacistů. Dekret byl ale pouze jedním z řady nařízení a vyhlášek, které měly za úkol úplné odtržení židovského obyvatelstva od

---

³⁷ Sokolská kronika Lázně Bělohrad.

³⁸ V Pamětní knize Lázně Bělohradu je chybně uvedeno jméno mlynáře a je zde jmenován „Václav Kotyk“ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

³⁹ Pavel MARŠÁLEK, *Protektorát Čechy a Morava*, Praha 2002, s. 46.

⁴⁰ Lázně Bělohrad spadal do Oberlandrátu Jičín. V roce 1942 došlo po správní reformě k jeho zrušení. Příslušné obvody byly přiřazeny pod Hradec Králové.

⁴¹ Václav Bekr zemřel při hájení kasáren krále Jiřího z Poděbrad v Praze 7. 5. 1945, SOkA Jičín, f. Městský národní výbor Lázně Bělohrad, neuspořádané, *Parte Václava Bekra*.

⁴² SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

české protektorátní společnosti. Dle údajů, které uvádí Richard Seemann žilo na území protektorátu 118 310 obyvatel hlásících se k judaismu.⁴³

V Lázních Bělohradě žilo v období okupace jedenáct obyvatel židovského vyznání, kteří byli zvláště za první republiky součástí kulturního a politického života ve městě. Jednalo se o ředitele Goldschmidtovy textilní továrny Richarda Wienera, jeho ženu Irenu a syna Ottu Wienera, Šimona Schütze se ženou Pavlínou a synem Oskarem, Idu Ledererovou s manželem Hugo Ledererem, Karla Lederera a obchodnici se střížním zbožím Martu Hermanovou a Emila Löwi.⁴⁴ S nástupem nové doby Židy postihly represe, byl jim zakázán vstup do hostinců, návštěvy kulturních akcí, využívání železnice a „*směli se pohybovat v Bělohradě a okolí do určitého okruhu*“.⁴⁵ Prvním odvečeným Židem se stal Karel Lederer. Karel Lederer byl bývalý člen výboru sokolské jednoty a vedoucí biografu, který byl zatčen při zatýkání sokolských představitelů v roce 1939, o jehož průběhu bude napsáno více v následující kapitole. Na rozdíl od ostatních zatčených nebyl Karel Lederer propuštěn, ale pro svůj židovský původ byl poslán do koncentračního tábora Buchenwald, kde 6. listopadu 1940 zemřel.⁴⁶ Transport, který deportoval židovské rodiny z Bělohradu, přišel 9. ledna roku 1943. Místní židé byli nejprve přesunuti do Mladé Boleslavi, odkud byli o čtyři dny později posláni do koncentračního tábora Terezín. V průběhu jednoho týdne byli ale všichni bělohradští židé transportováni do Auschwitzu, kde byli zavražděni.⁴⁷ Nejen Karel Lederer byl členem sokolské organizace, ale i rodina Richarda Wienera a Šimona Schütze, který zastával funkci pokladníka Jednoty. Smutné události, které postihli židovské obyvatelstvo, jsou popsány v sokolské kronice následovně: „*Bylo to pro ně tehdá smutné loučení s Bělohradem, kde dlouhá léta spokojně žili a pracovali. Vždyť šli vsříc neznámému temnému osudu při té strašné germánské zaujatosti. Stihl je stejný osud jako miliony jiných jejich souvěrců. Nevrátil se z nich ani jediný. I oni si zaslouží čestnou vzpomínku*“.⁴⁸

---

⁴³ Richard SEEMANN, Cesta do Wannsee: konečné řešení takzvané židovské otázky a germanizace českých zemí, Středokluky 2008, s. 78.

⁴⁴ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 172, kart. 6. *Židé za okupace*.

⁴⁵ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*

⁴⁶ <http://totenbuch.buchenwald.de/names/details/person/3442/ref/recherche>

⁴⁷ <https://www.holocaust.cz/>, Emil Löwi zemřel před transportem v Lázních Bělohradě roku 1940 - SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 172, kart. 6. *Židé za okupace*, Oznámení velitelství četnické stanice v Lázních Bělohradě (6.9. 1940)

⁴⁸ Sokolská kronika Lázně Bělohrad

2.1 DOMÁČÍ ODBOJOVÁ ČINNOST

Stejně tak, jako se většina Čechů žijící v protektorátu nikdy nesmířila s Mnichovem a následnou okupací, panovaly stejné pocity i mezi obyvateli v Bělohradě. „Počátkem června 1939 svěřil se učitel českoslov. náboženství Ladislav Poláček odb. učiteli Františku Pařízkovi o odbojové činnosti na Novopacku a vyzval jej k spolupráci“.⁴⁹ Netrvalo dlouho a započala se odbojová činnost rozvíjet i v lázeňském městě.

František Pařízek byl členem Obrany Národa, odbojové skupiny organizované bývalými příslušníky československé armády a která byla v počátku války nejrozsáhlejší odbojovou organizací působící na území protektorátu. Spolu s ním byl v organizaci zapojen i vrchní strážmistr četnické stanice v Lázních Bělohradě Karel Ottel.⁵⁰ Karel Ottel napomáhal předávat zprávy pro Pařízka a dle pamětní knihy Lázně Bělohradu rovněž skrýval na četnické stanici přilby zabavené po rozpuštění Národní Gardy.⁵¹ Do konce války nebyla činnost Karla Ottela odhalena. František Pařízek byl gestapem zatčen 12. března 1940. Následně byl v Litoměřicích u vrchního zemského soudu odsouzen k třem letům vězení v pracovním táboře Griebo, poblíž města Coswig v Sasku – Anhaltsku, odkud byl propuštěn 19. srpna 1943.⁵² Po návratu z vězení měl být František Pařízek ihned nasazen na manuální práce, ale pro fyzickou vyčerpanost toho nebyl schopen. Na úřadu práce v Nové Pace o svém problému přesvědčil úředníka Otakara Urbance, který zařídil, že byl Pařízek zaměstnán u firmy, kterou si mohl sám vybrat a do svého uzdravení práci pouze předstírat.⁵³

Mimo Františka Pařízka, který byl určen jako velitel bělohradského odboje, byla v hnutí zapojena i řada dalších učitelů z měšťanské a obecné školy, přičemž u obou typů škol se jednalo i o ředitele. Ředitel obecné školy František Sehnal, bývalý legionář v Rusku⁵⁴, byl aktivně zapojen do odbojové činnosti spolu se svojí manželkou Boženou.

---

⁴⁹ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

⁵⁰ Archív bezpečnostních složek, fond 309, sign. 309-3-14. *Odboj, pomocný materiál*.

⁵¹ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

⁵² Sokolská kronika Lázně Bělohrad.

⁵³ SOkA Jičín, f. Městský národní výbor Lázně Bělohrad, neuspořádané, *Výpověď na obhajobu Otakara Urbance (31. květen 1945)*.

⁵⁴ Kvůli své legionářské minulosti byl František Sehnal 1. dubna 1941 poslán do penze a na jeho místo nastoupil Václav Kozák. Ze stejného důvodu byl propuštěn i školník Josef Malý. SOkA Jičín, f. Základní devítiletá škola K. V. Raise Lázně Bělohrad (dále jen ZŠ K. V. Raise LB), inv. č. 24, kn. 19. *Kronika občanské školy Lázně Bělohrad*.

Božena Sehnalová se mimo jiné podílela na šíření letáků a dle zápisu z pamětní knihy měli manželé, spolu s dalšími účastníky odboje vědět o skrývání zbraní, jmenovitě kulometů, ručních granátů a pušek na půdě bělohradského kostela.⁵⁵ Manželé byli poprvé vyslýcháni ve vlastním bytě v červnu roku 1942 a na podzim téhož roku byli zatčeni gestapem. Jedním z důvodů zadržení bylo i to, že jejich syn Jiří Sehnal odešel před začátkem války bojovat do zahraničí. 17. září byli Sehnalovi odvedeni a po pěti dnech věznění převezeni do internačního tábora ve Svatobořicích.⁵⁶ Božena Sehnalová byla v březnu následujícího roku v těžkém zdravotním stavu propuštěna do domácího léčení, nicméně osobní represe vůči ní pokračovaly. „*Byla pronásledována prohlídkami gestapa ve dne i v noci, týrána a dokonce surově zkopána*“.⁵⁷ František Sehnal byl propuštěn až s koncem války v dubnu 1945 a následně se zapojil do květnových bojů ve městě.⁵⁸

Ředitelem měšťanské školy byl v období protektorátu František Bílek. Pro zdravotní obtíže však 21. února 1940 odešel na léčení do jičínské nemocnice, přičemž požádal o zdravotní dovolenou do konce školního roku. Poté opět nastoupil na pozici ředitele školy. Funkci vykonával až do svého zatčení 9. července 1942. Pro své vleklé zdravotní problémy byl však z věznice ve Valdicích propuštěn již 18. srpna a na podzim téhož roku suspendován.⁵⁹ Novým ředitelem byl ustanoven František Divíšek, který byl rovněž odbojově činný, stejně jako další učitel z měšťanské školy František Fól. Oba, jakožto záložní důstojníci měli do odbojového hnutí v Bělohradě zapojit Sokol.⁶⁰

Němci si byli dobře vědomi národní síly této organizace, a proto v den začátku války, 1. září 1939, do města dorazil autobus Gestapa, který měl za úkol zatknout vrchní představitele sokolské Jednoty. „*V poledne přijel autobus do Bělohradu již téměř plně obsazený zatčenými bratry*“.⁶¹ Po zatčení Karla Lederera přijela německá policie zatknout starostu bělohradského sokola Josefa Pecha a společně s ostatními je odvezli k okresnímu soudu do Vrchlabí, kde ve vězení zůstali šest dní. Po podmíněčném propuštění byli sokolové nuceni se do dvou dnů přihlásit na jičínském gestapu pod pohružkou

---

⁵⁵ Další, kteří věděli o ukrytu zbraní, byli hrobník Šulc, řezník Lejdar a učitel Divíšek. Zbraně byly převezeny na jiné místo v období, kdy došlo k zatčení manželů Sehnalových. SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

⁵⁶ Sokolská kronika města Lázně Bělohrad.

⁵⁷ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 24, kn. 19. *Kronika občanské školy Lázně Bělohrad*.

⁵⁸ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

⁵⁹ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

⁶⁰ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

⁶¹ Sokolská kronika Lázně Bělohrad.

opětovného zatčení. Zde jim bylo doporučeno, aby dohlédli na udržení pořádku, neboť jestliže by došlo k nějakým *činům proti zájmům říše*, byli by zatčeni spolu s aktéry přestupku.⁶² Dne 12. dubna 1941 vydal Konstantin von Neurath výnos, ve kterém zastavil činnost Sokola a organizace tak oficiálně zanikla. V činnosti mohl zůstat pouze biograf, který byl ale plně využíván pro účely propagandy.⁶³ Následujícího roku byla rovněž zrušena jednota Československého Orla působící v Lázních Bělohradě.⁶⁴

Roku 1939 přijel do Bělohradu poslanec Ladislav Rašín. Ladislav Rašín byl jedním z hlavních odpůrců kapitulace a po vzniku protektorátu byl součástí odbojové organizace Politické ústředí, do kterého byl zapojen i Jan Jína. Přestože Jan Jína nebyl z důvodu ochrany vládních činitelů nikdy jmenován přímým členem Politického ústředí, sehrával důležitou roli jakožto spojka s protektorátní vládou.⁶⁵ V Lázních Bělohradu Jan Jína zdědil vilu po otci, který ve městě provozoval textilní továrnu. „*Na podzim 1939 se Politické ústředí otřásl v základech. Po bouřlivém 28. říjnu 1939 začalo gestapo věnovat více pozornosti českému odboji (...) prozatím jsme smluvili s Rašínem, že ho jako náhodou najdeme ve vlaku a vezmeme ho s sebou do Lázní Bělohrad. V případě nebezpečí v Bělohradě by ho tamější četnický strážmistr Karel Otl byl ochoten převézt na motocyklu jinam*“.⁶⁶ Dle zápisu z Pamětní knihy Lázně Bělohradu se Ladislav Rašín skrýval u Jana Jíny šest týdnů.⁶⁷ Jan Jína byl gestapem zatčen, spolu s docentem Syllabem, dr. Fouskem a synovcem Karlem Vodsed'álkem v červnu roku 1940. Dr. Fousek byl propuštěn ještě tentýž den a Karel Vodsed'álek s docentem Syllabem po třech měsících. Jan Jína byl v Berlíně zproštěn obžaloby po dvou letech pro nedostatek důkazů. Důvodem zproštění obžaloby byl fakt, že nikdy nepřiznal spolupráci s odbojem i to, že se nemohl účastnit

---

⁶² *Tamtéž.*

⁶³ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu.*

⁶⁴ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu.*

⁶⁵ Olga PUJMANOVÁ – Stanislava JÍNOVÁ, *Osobnost v pozadí: Jan Jína ve vzpomínkách a v korespondenci*, Praha 2016, s. 59.

⁶⁶ Olga PUJMANOVÁ – Stanislava JÍNOVÁ, *Osobnost v pozadí: Jan Jína ve vzpomínkách a v korespondenci*, Praha 2016, s. 61.

⁶⁷ Ladislav Rašín byl gestapem zadržen v Praze 13. prosince 1939. Původní trest smrti mu byl zmírněn na 15 let těžkého žaláře. Konce války se nedožil. Těžce onemocněl a v březnu 1945 zemřel v nemocnici ve Frankfurtu nad Mohanem.

schůze Politického ústředí 18. listopadu 1939, z čehož byl jmenovitě usvědčován.⁶⁸ Přesto ale zůstal až do konce války vězněn postupně v Terezíně, na Pankráci a ve Flossenbürgu.

---

⁶⁸ Schůze se konala den po popravě Jínova synovce Matouška, a proto si obyvatelé Bělohradu pamatovali, že se do města vrátil dříve, než schůze v Praze začala. Olga PUJMANOVÁ –Stanislava JÍNOVÁ, *Osobnost v pozadí: Jan Jína ve vzpomínkách a v korespondenci*, Praha 2016, s. 70.

2.1.1 RODINA VOJTÍŠKOVA

Mezi nejtragičtější příběhy bělohradského odboje patří osud rodiny Vojtíškových. Jan Vojtíšek, původem z Jižních Čech, byl tiskař, který si v roce 1923 zakoupil tehdy přízemní domek v bývalé Fričově ulici v Lázních Bělohradě. S manželkou Boženou měli tři děti, prvorozeného syna Jana, dceru Boženu a nejmladšího syna Adolfa. Celá rodina byla aktivně zapojena do kulturního života, především pak do organizace Sokol. Nejstarší syn Jan, který po otci později převzal vedení tiskárny, byl činný v ilegální organizaci OSVO, v níž pracoval pro zpravodajskou službu. Mimo jiné také v tiskárně tiskl letáky a potravinové lístky pro členy odboje. Dle poválečné výpovědi ředitele měšťanské školy ve Studenci Josefa Lánského spolupracovali ve stejné ilegální skupině s Janem Vojtíškem mladším od roku 1941.⁶⁹

Na přelomu roku 1941 a v následném roce se československá exilová vláda rozhodla pro uskutečnění několika výsadek na území protektorátu. Výsadek SILVER A měl za úkol zřízení zpravodajského sídla v protektorátu a obnovit rádiové spojení s Londýnem. Vedoucí skupiny Alfréd Bartoš obdržel po navázání kontaktu s Londýnem adresu Jana Vojtíška ml. Na zmíněnou adresu poslal spojku Hanu Krupkovou z Pardubic, kterou posléze Jan Vojtíšek ml. ujistil, že jeho byt u Bažantnice je k dispozici a přislíbil spolupráci budoucím výsadekářům.⁷⁰ Zřízené středisko pro parašutisty opět využili parašutisté z výsadku OUT DISTANCE, jejichž úkolem na území protektorátu měla být především sabotážní činnost. Desant, jehož členové byli Adolf Opálka, Karel Čurda a Ivan Kolařík byl od samého počátku provázen komplikacemi. Kvůli navigační chybě byla posádka vysazena namísto u Kopidlna u obce Ořechov nedaleko Telče. Při dopadu si Adolf Opálka poranila nohu a rovněž se nepodařilo nalézt jeden zásobník s operačním materiálem. To vše vedlo k rozhodnutí se dočasně rozdělit a materiál na místě zakopat.⁷¹ Adolf Opálka i Karel Čurda dorazili do města v dubnu roku 1942. Oba byli Janem Vojtíškem ml. nasměrováni do Pardubic k manželům Krupkovým a Alfrédu Bartoši. Ivan Kolařík byl tou dobou nezvěstný. Proto vyšly v Národní politice v prvním týdnu měsíce května smluvené inzeráty: „*Koupím slovník jazyka českého. Nabídka na adresu: Jan*

---

⁶⁹ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6.

⁷⁰ Roman JOHN, *Důsledky atentátu na Heydricha*, Historická penologie: časopis Institutu vzdělávání-Kabinetu dokumentace a historie VS ČR pro historickou penologii 2, 2005, s. 27.

⁷¹ Vojtěch KYNCL – Jiří PADEVĚT – Kamila CHVOJKOVÁ – Pavel ŠMEJKAL – Adolf VONDRKA, *Ležáky a odboj ve východních Čechách*, Praha 2016, s. 27.

*Vojtíšek. Lázně Bělohrad 354.*⁷² Třetí muž z výsadku, Ivan Kolařík do Bělohradu ale nikdy nedorazil.⁷³

Posledním parašutistou, který se přihlásil na adresu u Vojtíškových, byl Oldřich Dvořák z operace STEEL. Stejně tak, jako u předchozích výsadkářů poslal i jeho Jan Vojtíšek ml. do Pardubic, kde Dvořák navázal spojení s Alfrédem Bartošem. Středisko, které v Bělohradě vzniklo, se pokusili koncem října využít i výsadkáři z operace Antimona. Tou dobou, ale již byla rodina zatčena a většina členů i mrtva.

Dne 27. dubna 1942 byl spáchán Jozefem Gabčíkem a Janem Kubišem atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, který na následky zranění 4. června zemřel. Tento čin změnil mezinárodní pohled na protektorát, Britové přestali uznávat Mnichovskou dohodu a došlo k upevnění exilové vlády v Londýně. Nacisté ale započali krvavé represe. Státní tajemník Úřadu protektora Karel Hermann Frank opět vyhlásil stanné právo, spustila se štvavá kampaň proti exilové vládě a bylo vyhlášeno rozsáhlé pátrání po atentátnících a těch, kteří jim napomáhali.⁷⁴

Dne 17. června 1942 ve čtyři hodiny ranní dorazily před dům Jana Vojtíška dva automobily se členy gestapa. Příslušníci gestapa zadrželi tiskaře, manželku Boženu i dceru. Následně jeli k domu Jana Vojtíška ml. u Bažantnice, kde zatkl i jeho. Dodatečně nacisti zadrželi i nejmladšího syna Adolfa, zaměstnance tiskárny Jana Trojánka a Miroslava Jelínka, snoubence dcery Boženy, se kterým měla krátce před svatbou. Manželka Jana ml. Kristina odjela s dcerou Janou do Benátek nad Jizerou ke svým rodičům, kde byla v srpnu také zatčena. Půlroční dcera Jana zůstala u Kristinině kamarádce Anny Říkové, kterou Kristina požádala, aby se v případě zatčení o dceru postarala.⁷⁵

Obyvatelé Bělohradu byli ze zatčení spoluobyvatel zděšeni, neboť „*nikdo v místě nevěděl o tom, že mladý Vojtíšek někoho ukrýval...*“.⁷⁶ Dle Romana Johna o ukrývání

---

⁷² Jednalo se o smluvené heslo využívané všemi skupinami tzv. první vlny, které mělo za účel upozornit odloučeného člena výsadku. Vojtěch KYNCL – Jiří PADEVĚT – Kamila CHVOJKOVÁ – Pavel ŠMEJKAL – Adolf VONDRKA, *Ležáci a odboj ve východních Čechách*, Praha 2016, s. 27.

⁷³ Ivan Kolařík při seskoku ztratil své falešné doklady i s fotografií s věnováním své snoubenky. Gestapo ji následně vyhledalo a vyhlásilo rozsáhlé pátrání po Kolaříkovi. Ten se v bezvýhodné situaci otrávil.

⁷⁴ Hellmut G. HAASIS, *Smrt v Praze. Atentát na Reinharda Heydricha*, Praha 2004, s. 127.

⁷⁵ Roman JOHN, *Důsledky atentátu na Heydricha*, Historická penologie: časopis Institutu vzdělávání-Kabinetu dokumentace a historie VS ČR pro historickou penologii 2, 2005, s. 28.

⁷⁶ Sokolská kronika Lázně Bělohrad.

parašutistů zpočátku nevěděla ani celá rodina. Do věci měla být zasvěcena pouze žena Jan Vojtíška ml. Kristina, Miroslav Jelínek a nejspíše i Jan Trojánek. Jan Trojánek přijel do Lázní Bělohradu ještě jedenkrát. Při výsleších v Petschově paláci Jan Vojtíšek ml. přiznal držení anglické zbraně značky Colt, kterou v krabici zakopal za Bělohradem u vršku Homolka. Jan Trojánek byl gestapem přivezen do Bělohradu, aby určil místo, kde byla zbraň ukryta a následně nalezena.⁷⁷ Po výsleších v Petschově paláci v Praze byli Vojtíškoví převezeni do věznice gestapa v Terezíně.

O příčinách zatčení panovala v období války různá tvrzení a k objasnění došlo až s jejím s koncem. Karel Hermann Frank ujišťoval veřejnost o tom, že kdo se včas přihlásí s tím, že poskytl nocleh osobě bez policejního přihlášení, nebude trestán. Podle výpovědi spoluvězňů Jana Jíny a Jana Balíka Jan Vojtíšek slibům nacistů uvěřil a sám se přihlásil na gestapo, s tím, že u sebe doma nechal přespat neznámého muže, kterého přivedl snoubenec dcery Boženy Jelínek.⁷⁸ „*Němci jako vždy, tedy i v tomto případě slovu nedostáli, a nešťastný otec, místo aby rodinu zachránil, uvedl ji při své nejlepší vůli do záhuby*“.⁷⁹ Gestapo mělo jistotu o tom, kdo byli neznámé osoby, a i o tom, že Lázně Bělohrad sloužilo za středisko parašutistům. Dne 16. června 1942 se Karel Čurda přihlásil na pražském gestapu a v rozsáhlé výpovědi vyzradil podporovatele parašutistů v Praze, Pardubicích, Plzni, a i Lázních Bělohradu.⁸⁰

V terezínské pevnosti pracoval Jan Vojtíšek se svým synem Adolfem ve vězeňské tiskárně. Při práci zde byl Jan Vojtíšek pověřen tiskem pamětní knihy o historii Terezína, kterou měl dostat šéf pražského gestapa Jeschke, který odcházel z funkce. Pro rozsáhlost a nedostatek materiálu byli tiskaři nuceni zůstat v dílně přes noc, aby se dílo stačilo dokončit.⁸¹ Vězeň Hendrych, který přišel do tiskárny v malé pevnosti až poté, co byli Vojtíškoví deportováni, vypověděl, že zhruba měsíc po jeho nástupu začali Němci stěhovat do tiskárny nové vybavení. Jednalo se o stroje a papír dovezené z Vojtíškovy

---

⁷⁷ Archiv bezpečnostních složek, fond 309, sign. 309-3-14. *Odboj, pomocný materiál*, Odpověď Karla Ottela Ministerstvu národní obrany ve věci vojenské zrady Karla Čurdy, prosinec 1946.

⁷⁸ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6.

⁷⁹ Sokolská kronika Lázně Bělohrad.

⁸⁰ Vojtěch, ŠUSTEK, *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava*, Praha 2012, s. 353.

⁸¹ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6.

tiskárny v Bělohradu, které dorazilo v značně zdevastovaném stavu. Jen cenu papíru odhadoval Hendrych na 150.000 K.⁸²

V pevnosti se Jan Vojtíšek setkal s dr. Janem Jínou, který byl rovněž zapojen do odboje na Bělohradsku. Jan Jína popsal první setkání následovně: „...přinesl mně vyhladovělému dva opražené brambory. On sám totiž s mladším synem pracoval v terezínské vězeňské malé tiskárničce, kde měl železná kamínka a mohl si z ukradených brambor přilepšovati trochu vězeňskou stravu. Nezapomenu nikdy, jak z toho mála, co měl, přišel se podělit se mnou, svým krajanem“.⁸³ Manželka Božena s dcerou byly umístěny v ženské části tábora, blízko dílenského dvora a udržovaly s Janem Vojtíškem kontakt za pomoci balíčků a motáků, které dopravovaly kanálkem ve zdi, která oddělovala oba dvory. Se skončením druhého stanného práva vysvitla zdánlivá naděje na lepší dny. Jan Vojtíšek se svěřoval spoluvězňům se svými plány do budoucna, a i o tom „že si chce po návratu v Bělohradě postavit domek“.⁸⁴

V druhé polovině října byli předvoláni vězni, jejichž provinění se vztahovalo do dob stanného práva a o pár dní později následoval mimořádný apel. Vězni, kteří byli jmenováni v utvořeném seznamu měli běžet na sousední dvůr, kde se měli seřadit. Jmenovaní byli při běhu surově bití dozorcí. „Hole narážely na lebky, tekla krev a ředitel, který pozorně kontroloval, zda-li bachaři konají dobře svou práci se jen vztekle chechtal. Mezi přečtenými byli i Vojtíškové“.⁸⁵ Seřazení na vedlejším dvoře ale nevedlo do transportních vlaků. Muži, kteří byli přečtení ze seznamu, se po bití opět vrátili do společných cel. Druhého dne následovalo další trýznění vězňů zapsaných na seznamu. Až třetího dne, 22. října 1942, byli vězni odesláni transportem do koncentračního tábora Mauthausen, kde byli o dva dny později manželé Vojtíškoví, dcera Božena, syn Adolf, snacha Kristina a Jaroslav Trojáněk popraveni.⁸⁶

O osudu Jana Vojtíška ml. toho není mnoho známo. Poté, co byl přivezen do malé pevnosti v Terezíně, se podle poválečného svědectví spoluvězně Václava Krupky měl

---

⁸² SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6. *Persekuce rodiny Vojtíškovy*, dopis Hendrycha Místnímu národnímu revolučnímu výboru v Lázních Bělohradě (červen 1945).

⁸³ *Svědectví o rodině Vojtíškové*, Lázně Bělohrad 1946, s. 5.

⁸⁴ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6. *Persekuce rodiny Vojtíškovy*, dopis Dr. Boh. Horáka Místnímu národnímu revolučnímu výboru v Lázních Bělohradě (2. červenec 1945)

⁸⁵ *Tamtéž*.

⁸⁶ Dle informací získaných z databáze českých vězňů v Mauthausenu uveřejněných památníkem Terezín. <http://archive.pamatnik-terezin.cz/>.

pokusit o útěk.⁸⁷ Z malé pevnosti byl 11. 8. 1942 opět transportován do pankráckého vězení. Antonín Knížek uvádí ve své publikaci věnující se národnímu odboji na Jičínsku, že Jan Vojtíšek ml. jako jediný z rodiny nebyl deportován do Mauthausenu, neboť byl v Praze ubit.⁸⁸ Toto tvrzení ale popírají seznamy vězňů, které byly uveřejněny táborem Terezín i Mauthausenem, Jan Vojtíšek ml. byl 15. ledna 1943 deportován a v Mauthausenu o devět dní později při druhém masovém popravování odbojářů zastřelen.⁸⁹

Jana, dcera Jana Vojtíška ml. a Kristiny, která byla dána svou matkou do opatrovnictví Anně Říповé, byla 23. listopadu roku 1942 rodině odebrána.⁹⁰ Gestapo označilo přežití dítěte za „*nežádoucí*“ a odvezlo ho do německého sirotčince v Krči, kde bylo umístěno spolu s kojenci z Lidic. Anna Říповá s otcem Karlem Říповou, kteří po celou dobu války osud dítěte sledovali a snažili se zajistit pomocí úplatků jeho přežití, obdrželi v květnu roku 1945 zprávu od Červeného Kříže, že si Janu mohou vyzvednout.⁹¹ Byla ve velmi zuboženém stavu. Přestože neexistují záznamy, je pravděpodobné, že na dítěti byly prováděny léčebné pokusy. Janě selhávaly ledviny, měla poškozené srdce a prodělala několik závažných chorob, mezi nimi tyfus a tuberkulózu. Přes krk ke hrudi mělo dítě dlouhou hnisající jizvu, která byla sešita kovovými sponkami.⁹² Jana Vojtíšková jako jediná z rodiny válku přežila, ale mučení z válečných let zanechalo na fyzickém stavu Jany Vojtíškové trvalé následky.⁹³ Jana Vojtíšková – Rejhonová zemřela 24. února 2020.

„*Revoluční národní výbor v Lázních Bělohradě považoval za svou první národní povinnost (...) objasniti osud nacisty vyvražděné rodiny Vojtíškovy*“.⁹⁴ Na konci války

---

⁸⁷ Roman JOHN, *Důsledky atentátu na Heydricha*, Historická penologie: časopis Institutu vzdělávání-Kabinetu dokumentace a historie VS ČR pro historickou penologii 2, 2005, s. 28.

⁸⁸ Antonín KNÍŽEK, *Národní odboj na Jičínsku 1939-1945*, Jičín 1975, s. 56.

⁸⁹ <https://www.gedenkstaetten.at/raum-der-namen/cms/?L=1>

⁹⁰ Z vyprávění Jany Vojtíškové-Rejhonové, dostupné na: <https://vltava.rozhlas.cz/atentat-na-reinharda-heydricha-910-8010317>

⁹¹ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6. *Persekuce rodiny Vojtíškovy*, dopis Karla Řípy Místnímu národnímu revolučnímu výboru v Lázních Bělohradě (červen 1945)

⁹² <http://www.lazne-belohrad.cz/>

⁹³ Roman JOHN, *Důsledky atentátu na Heydricha*, Historická penologie: časopis Institutu vzdělávání-Kabinetu dokumentace a historie VS ČR pro historickou penologii 2, 2005, s. 28.

⁹⁴ Na základě několika dopisů, které byly zaslány městu od spoluvězňů z Terezína, se podařilo popsat poslední týdny života členů rodiny. Národní výbor posléze nechal vytisknout útlou brožurku s názvem *Svědectví o rodině Vojtíškové*, kde některé z výpovědí uveřejnil. Vzhledem k době vydání a malému množství informací o proběhlých událostech jsou ovšem uváděné informace značně neúplné. Jindy jsou stavěny na zprostředkovaných, nepřímých svědectvích a z toho důvodu jsou i nepřiliš přesné. *Svědectví o rodině Vojtíškové*, Lázně Bělohrad 1946, s. 3.

proto započalo rozsáhlé pátrání po rodině Vojtíškově i po zmizelém majetku tiskárny. Oficiální hlášení došlo na četnickou stanici pouze o smrti Kristiny a Jaroslava Trojánka. Informace, především svědectví spoluvězňů, o ostatních členech rodiny byly zasílány bývalému odbojáři a poválečnému předsedovi Františku Pařízkovi, který si s politickými vězni dopisoval ve snaze objasnit uplynulé události. Na budovu bývalé tiskárny byla přidělána pamětní deska a 9. června 1946 došlo k jejímu pietnímu odhalení, kterého se zúčastnili pěstouni Řípovi i s malou Janou.⁹⁵ Rovněž došlo k přejmenování Fričovy ulice na ulici „*Vojtíškova*“.⁹⁶

2.2 BĚLOHRADŠTÍ PŮSOBÍCÍ V ZAHRANIČNÍM ODBOJI

Československý zahraniční odboj se zejména po vzniku Protektorátu Čechy a Morava rozrostl do mnohých států světa. První vlastenci, kteří měli snahu bojovat o osvobození republiky v zahraničí, odcházeli z protektorátu ještě před vypuknutím války do Polska. Zde se ovšem uprchlíci setkávali s nepochopením polských úřadů. Ti ve snaze o zachování dobrých vztahů s Německem zaujíмали vůči migrantům odmítavý postoj a vraceli je zpět na území protektorátu.⁹⁷ Z toho důvodu mnoho vlastenců odcházelo, většinou velkou oklikou přes Blízký východ, do Francie. Zde byl v říjnu 1939 zřízen Československý národní výbor a rovněž byla podepsána dohoda o obnově československé armády ve Francii. Po pádu Francie se část československých vojáků odebrala do Velké Británie. Do Velké Británie se přesunulo i centrum zahraničního odboje a 21. července 1940 byla uznaná prozatímní československá vláda.

Z okolí Lázní Bělohradu se do řad v zahraničním odboji přihlásilo několik vlastenců, mezi nimi například bratři Bohumil a Jaroslav Liškové, kteří část života prožili rovněž v Lázních Bělohradě, respektive Horní a Prostřední Nové Vsi. Oba dva se výrazně zapojili v zahraničním odboji ve Velké Británii jako letci RAF.⁹⁸ V zahraničních jednotkách působil také žid František Herrman, který před válkou opustil Bělohrad, usadil se v Jeruzalému a následně působil u československé armády na Středním východě.⁹⁹ Na

---

⁹⁵ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6. *Persekuce rodiny Vojtíškovy*, oběžník Místního národního výboru Lázně Bělohrad (červen 1946).

⁹⁶ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

⁹⁷ Postoj se změnil až po začátku války. 3. září 1939 byl zřízen Český a Slovenský legion.

⁹⁸ Royal Air Force – vojenské letectvo britských ozbrojených sil.

⁹⁹ Archiv Městského kulturního střediska Lázně Bělohrad, *Kopie materiálu Vojenského historického archívu – povolávací rozkaz* (17. 8. 1942).

následujících stránkách budou blíže přiblíženy dva příběhy účastníků zahraničního odboje, Eduarda Rulfa a Jiřího Sehnala.

2.2.1 EDUARD RULF

Eduard Rulf se narodil 9. ledna 1905 v domě na Malém náměstí knihkupci Eduardu Rulfovi a Marii Špringrové.¹⁰⁰ Na Masarykově univerzitě v Brně získal v roce 1934 absolutorium z matematiky a fyziky. Téhož roku nastoupil k prezenční vojenské službě v Josefově a následně byl zařazen k lehkému dělostřelectvu v Brně, kde byl roku 1937 jmenován podporučíkem dělostřelectva v záloze.¹⁰¹

Po okupaci se v květnu roku 1939 pokusil Eduard Rulf spolu s Jiřím Sehnalem o přejítí hranic. Poté, co se dostali do Polska, byli ale zadrženi a vráceni zpět do protektorátu. V srpnu se o přechod hranic pokusili znovu, tentokrát každý zvlášť. V Polsku v Malých Bronowicích se Eduard Rulf přidal k československé vojenské skupině, se kterou v září odjel směrem k Ternopolu. *„Trať však byla poškozena bombardováním, proto jsme zůstali v Hluboczek Wielki, kde jsme zažili první bombardování a měli první mrtvé“.*¹⁰²

Dne 18. září 1939 se skupina střetla s Rudou armádou a byla následně odvedena na hranici Sovětského svazu. Zde byli postupně internováni nejprve v městě Kamjanec-Podilskyj, kde se opětovně setkali se svým velitelem podplukovníkem Ludvíkem Svobodou a poté v Olchovcích a Jarmolincích. *„Zde jsme se opět sešli s Jirkou Sehnalem a oslavili první Vánoce v cizině“.*¹⁰³

V březnu 1940 následovaly další přesuny a v červnu téhož roku byl Eduard Rulf zahrnut do skupiny, která měla být přemístěna do Francie. Tou dobou, ale Francie podléhala bleskovému útoku Německa a 22. června podepsalo v Compiègne francouzské vedení kapitulaci. Z toho důvodu odplul Eduard Rulf se skupinou z Oděsy do Istanbulu a

---

¹⁰⁰ Na domě, kde Eduard Rulf prožil dětství a mládí je umístěna pamětní deska. Na desce se ale napsáno chybné datum narození, které je uváděno 5. ledna 1905. To ovšem popírá kniha vzpomínek Eduarda Rulfa, vojenské záznamy - např. databáze Vojenského ústředního archívu přístupná zde: <http://www.vuapraha.cz/soldier/18633946> i matriční kniha umístěna ve Státním oblastním archívu v Zámrsku: J HLÁVKOVÁ a kol., *Sbírka matrik Východočeského kraje 1587–1949*, Inventář, 2020, s. 2708, ev. č. 8700.

¹⁰¹ Eduard RULF, *Volá Káhira, 1939-1945, Vzpomínky na čs. vojenské rozhlasové vysílání z Káhiry*, Olomouc 2000, s. 573.

¹⁰² SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

¹⁰³ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

následně do Haify. V Palestině prošel výcvikovými tábory a koncem února 1941 byl přesunut do Egypta – Agami. *„Pokračovalo se ve výcviku, který se tu už uplatňoval v praxi. Často sem zalétávala nepřátelská letadla, jejichž cílem byl přístav a tam zakotvené lodi. (...) Těch poplachů bylo víc než dost. Snad každou druhou nebo třetí noc“*.¹⁰⁴

Eduard Rulf, povýšený na poručíka, začal působit u československého vojenského rozhlasu v Káhiře 1. února 1942. Sahrával zde úlohu překladatele z angličtiny a rovněž měl na starosti, jakožto schopný muzikant, který ovládal hru na klavír a harmoniku, hudební část pořadu, jehož celková délka byla zhruba čtvrt hodiny.¹⁰⁵ Rozhlasové vysílání z Káhiry probíhalo od února 1942 do září 1944. Během doby, co Eduard Rulf působil v rozhlasovém vysílání byl rovněž vyslán na vojenské mise do Indie a následně do Číny, kde vyjednával uskutečnění československé putovní výstavy. Dne 15. října 1943 odletěl Eduard Rulf do Jeruzaléma, odkud měl přivést dokončenou výstavu utvořenou československým propagačním oddělením v Jeruzalémě, kterou ke konci měsíce v Indii předal.¹⁰⁶ Zpět k československému radiu se vrátil 3. ledna 1944 a 26. března byl Eduard Rulf povýšen na nadporučíka. V září 1944 bylo rozhodnuto o tom, že československé vysílání z Káhiry bude zrušeno a celá skupina měla být poslána do Sovětského svazu. Rozkaz byl následně změněn na přesun do Londýna. Nicméně ani k jednomu přesunu nedošlo a členové rozhlasového vysílání nebyli do konce války přiděleni k východním ani západním jednotkám. V Káhiře se skupina setkala s ministrem Janem Masarykem a prezidentem Edvardem Benešem jehož podpisem uzavřeli pamětní knihu *„do které se zapisovali všichni, kdož se zastavili v našem rozhlase“*.¹⁰⁷ Eduard Rulf odjel z Káhiry 13. 6. 1945. a po 28 dnech dorazil do Prahy. *„Proč jsem vůbec odešel, je jasné: Nemohl jsem tady dýchat, byl jsem vojákem, pokládal jsem to za svoji samozřejmou povinnost. A tak jsem šel. A šel jsem všude tam, kam jsem byl později poslán, protože rozkaz je rozkaz. Jeden musí jít tam, jiný jinam. Někdy bylo dobře, někdy ne. Na to špatné se už zapomíná, ale někdy ty vzpomínky si přece vynutí poškozené zdraví“*.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ Eduard RULF, *Volá Káhira, 1939-1945, Vzpomínky na čs. vojenské rozhlasové vysílání z Káhiry*, Olomouc 2000, s. 126.

¹⁰⁵ *Tamtéž*, s. 172

¹⁰⁶ Do Číny se Eduard Rulf nemohl dostat, a proto výstavu přivezl s sebou do Káhiry. Eduard RULF, *Volá Káhira, 1939-1945, Vzpomínky na čs. vojenské rozhlasové vysílání z Káhiry*, Olomouc 2000, s. 380.

¹⁰⁷ *Tamtéž*, s. 546

¹⁰⁸ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

Po skončení války se stal Eduard Rulf, v hodnosti kapitána profesorem matematiky a balistiky na Vojenské akademii v Hranicích a roku 1947 byl povýšen do hodnosti majora. Po únorovém převratu roku 1948 nastala vlna propouštění lidí, kteří nevyhovovali nově nastolenému režimu. Mezi nimi byl i Eduard Rulf, který byl k 1. říjnu 1949 zproštěn služby v armádě „*Podle jeho slov dalo by se usuzovat na kladný poměr k lidu, ale jeho činy ukazují opak. Na své podřízené nepůsobí v duchu socialistického vlastenectví – vyučuje svůj předmět čistě formalisticky. Nechápe plně význam našeho spojení se SSSR a státy lidové demokracie pro zajištění obrany naší republiky a vybudování socialismu u nás a nesnaží se ani vstěpovat tuto skutečnost svým podřízeným*“.¹⁰⁹ Následně pracoval Rulf jako skladník, později vlivem dalšího propouštění několikrát vystřídal práce dělníka a práce ve školství. Eduard Rulf zemřel v Mohelnici 28. února 1970. Po roce 1989 byl Eduard Rulf rehabilitován a získal hodnost plukovníka in memoriam. Rovněž byl oceněn několika vyznamenáními, mezi jinými československou vojenskou medailí Za zásluhy I. a II. třídy či britskými vyznamenáními „Africa Star 8“ a „1939-1945 Star“.¹¹⁰

2.2.2 JIŘÍ SEHNAL

Jiří Sehnal se narodil 18. února 1916 v Sendražicích u Kolína. Krátce po jeho narození se ale rodina přestěhovala do Ostroměře a posléze do Lázní Běláhoř, kde absolvoval základní školu. Maturitu získal na Učitelském ústavu v Jičíně a poté se přihlásil do Školy pro důstojníky letectva v záloze. Zde absolvoval výcvik polního pozorovatele-letce. Následně nastoupil u 1. letky Leteckého pluku č. 1 „TGM“ k prezenční vojenské službě. Coby letec se zúčastnil obou mobilizací, které proběhly roku 1938.¹¹¹

Po prvním neúspěšném pokusu o přejití hranic se Jiří Sehnal spolu se skupinou škpt. Bohumila Lišky pokusil o přechod znovu. Dne 6. srpna 1939 skupina dorazila do Krakova, odkud byla následně poslána do tábora v Malých Bronowicích. Jiří Sehnal se zapsal k polskému válečnému letectvu a se začátkem války byl zařazen k první

---

¹⁰⁹ Archív Městského kulturního střediska Lázně Běláhoř, *Kopie materiálu Vojenského historického archívu – Záznam o zhodnocení Majora technické služby Rulfa Eduarda (19. 12. 1949)*

¹¹⁰ Eduard RULF, *Volá Káhira, 1939-1945, Vzpomínky na čs. vojenské rozhlasové vysílání z Káhiry*, Olomouc 2000, s. 573.

¹¹¹ Jan RAIL – Marie HRUBÁ – Jan LAVICKÝ, *Letci Novopacka. 1935-1945*, Olomouc 1999, s. 53.

československé letecké jednotce.¹¹² Dne 17. září 1939 při jednom z průzkumných letů se letadlo, ve kterém byl Jiří Sehnal a četař Josef Bláha střetlo s německými bombardéry. Kvůli silnému poškození letadla byli nuceni nouzově přistát. Při tomto střetu byl Jiří Sehnal vážně zraněn na hlavě. Dne 23. 9. 1939 byli oba letci poblíž Lucku internováni sovětskou armádou.¹¹³ V Jarmolincích se Jiří Sehnal setkal s krajanem Eduardem Rulfem. Zranění, které Jiří Sehnal utrpěl při střetu s německými bombardéry se výrazně zhoršilo a byl převezen do místní nemocnice. „*Příslušníci a velitelství skupiny věnovalo v jeho prospěch 590.- RB., které byly deponovány u správy nemocnice s tím, aby byly dány jmenovanému na přilepšenou, nebo, kdyby došlo k nejhorsšímu, byl čet. Sehnalovi vystrojen slušný pohřeb, dány květiny na jeho hrob a hrob jeho řádně označen. Všichni ovšem přejeme čet. Jiřímu Sehnalovi brzké uzdravení a úplné uzdravení. Uzdraví-li se, bude poslán za námi. Potřebná opatření v té věci byla učiněna*“.¹¹⁴

Poté, co se Jiří Sehnal zotavil, odjel ke své jednotce, která byla tou dobou internována v táboře Suzdal. Dne 21. února 1941 byl ze zajetí propuštěn a odjel přes Oděsu a Istanbul na základnu RAF do Palestiny. Následně odjel lodí do Anglie, kde byl Jiří Sehnal 25.7. 1941 přijat na základně RAF ve Wilmslow k letectvu.¹¹⁵ Jelikož předchozí zranění zapříčinilo to, že Jiří Sehnal utrpěl částečnou ztrátu sluchu a přestal vidět na levé oko, nemohl se účastnit aktivního létání. Z toho důvodu byl přidělen na službu v pozemních funkcích. Jiří Sehnal absolvoval kurz pro zpravodajské důstojníky a od ledna 1942 působil jako zpravodajský důstojník u 310. peruti. Funkci u 310. stíhací peruti vykonával až do ledna 1944.¹¹⁶

S vývojem mezinárodní politické situace se Jiří Sehnal přihlásil do nově vznikající československé letecké jednotky v SSSR, do které byl díky své znalosti ruského jazyka vybrán pro funkci pobočnicka velitele.¹¹⁷ V Sovětském svazu byla utvořena 128. československá stíhací peruť, která napomáhala Slovenskému národnímu povstání. Poté, co bylo povstání potlačeno, piloti odletěli zpět na území obsazené Rudou armádou a pozemní jednotky se stáhly do hor, kde se Jiří Sehnal přidal k partyzánskému oddílu škpt.

---

¹¹² Jiří SEHNAL– Jiří RAJLICH, *Stíhací pilot*, Praha 1991, s. 158.

¹¹³ Letecké karty čs. příslušníků RAF <http://www.vuapraha.cz/node/192>

¹¹⁴ Archív Městského kulturního střediska Lázně Bělohrad (dále MKS LB), *Výpis ze skup. rozk. čís. 70.*, (17. říjen 1940).

¹¹⁵ Letecké karty čs. příslušníků RAF <http://www.vuapraha.cz/node/192>

¹¹⁶ Jan RAIL – Marie HRUBÁ – Jan LAVICKÝ, *Letci Novopacka. 1935-1945*, Olomouc 1999, s. 55.

¹¹⁷ Jiří SEHNAL– Jiří RAJLICH, *Stíhací pilot*, Praha 1991, s. 158.

Ivana Pazderky.¹¹⁸ „V únoru jsme překročili frontovou linii a hlásili se k sovětskému velení v Breznu a odtud jsme byli odveleni do Popradu, kde byl záložní pluk Svobodovy armády“.¹¹⁹ Do osvobozené Prahy přijel 22. května 1945.¹²⁰

Po válce sloužil Jiří Sehnal u leteckých jednotek v Praze a k 1. lednu 1946 byl povýšen na štábního kapitána. Po únorovém převratu se rovněž stal obětí komunistického režimu, byl vězněn a roku 1949 odešel z armády. Následně se odstěhoval do Kolína k rodičům své manželky a pracoval zde v místní nemocnici. Jiří Sehnal zemřel 13. června 1983. Získal přes dvacet vyznamenání, včetně medaile za chrabrost či Řádu slovenského národního povstání. Po listopadových událostech byl rehabilitován a získal hodnost plukovníka in memoriam.¹²¹

2.3 KOLABORACE

Důležitou a neméně podstatnou složkou tvořící protektorátní společnost byli kolaboranti. „Kolaboraci lze chápat jako spolupráci příslušníků podrobených národů s okupační mocí, přičemž tato jejich spolupráce má odlišnou motivaci a různé cíle a intenzitu“.¹²² Retribuční proces, probíhající po skončení války, měl za úkol určit člověka, jenž se provinil zradou a kolaborací a spolu s tím dal za vznik novým typům soudů. Jednalo se o Národní soudy¹²³ a Mimořádné lidové soudy¹²⁴ spadající do kompetence Ministerstva spravedlnosti. Posléze, po vydání tzv. malého retribučního dekretu vznikla na nižší instanci Trestní nalézací komise¹²⁵, spadající do kompetencí Ministerstva vnitra. Dekret byl vydán z důvodu, že některá menší provinění nešla

---

¹¹⁸ Jan RAIL – Marie HRUBÁ – Jan LAVICKÝ, *Letci Novopacka. 1935-1945*, Olomouc 1999, s. 56.

¹¹⁹ Jaroslav Formánek, *Válečný letec Jiří Sehnal*, in: Pod Zvičinou, vlastivědná čítanka, 33, 2015, s. 12.

¹²⁰ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

¹²¹ Jan RAIL – Marie HRUBÁ – Jan LAVICKÝ, *Letci Novopacka. 1935-1945*, Olomouc 1999, s. 57.

¹²² Pavel VEČEŘA, *Žurnalisté mezi zradou a kolaborací: moravská novinářská kolaborace před Národním soudem*, Brno 2014, s. 19.

¹²³ Národní soud představoval nejvyšší soudní instanci a jeho úkolem bylo potrestat představitele s vysokým veřejným nebo politickým postavením, jakožto předsedy vlády, hlavní představitel fašistických organizací či aktivistické novináře.

¹²⁴ Mimořádné lidové soudy vznikly po vydání tzv. velkého retribučního dekretu a v celkovém počtu jich bylo ustanoveno 24 (při některém z krajských či okresních soudů.) Mimořádný lidový soud se skládal z tří/pěti členné komise, z nichž jeden byl soudce z povolání ve funkci předsedy, a ostatní byli soudci z lidu.

¹²⁵ Trestní nalézací komise byly řízeny prostřednictvím Okresních národních výborů. Měla za úkol shromažďovat podklady případu, provádět výslech obviněných a svědků a zároveň určovala, zda byla naplněna skutková podstata zločinu. Následně rozhodovala o zastavení procesu či o postoupení případu k Mimořádnému lidovému soudu.

potrestat Mimořádným lidovým soudem, neboť trest vůči míře provinění byl příliš přísný.¹²⁶

Problém dekretů spočíval v jejich nekonkrétnosti a nepřesném vymezení typologie zločinu. Před komisi se tedy dostávali i lidé, jejichž spolupráce s nacistickým režimem byla pouze domnělá a rovněž byli k výsledku přivedeni i obžalovaní na základě udání, které sloužilo pouze jako osobní msta. Mnoho udání a obžalob končilo pro „nedostatek skutkové podstaty přestupku“ či pro „neprokázání závadné činnosti“ zastavením vyšetřování.¹²⁷

Za příklad lze uvést bělohradského autodopravce Františka Kozáka, jenž obstarával osobní i nákladní dopravu vojenského materiálu. František Kozák byl obviněn svým bývalým zaměstnancem Aloisem Trojánkem z udavačství, spolupráce s Němci a využívání německých výhod. Dle tvrzení zaměstnance měl František Kozák zvat německé příslušníky na oběd, shánět jim ovoce, zdravit německým způsobem a při neuposlechnutí požadavku měl Kozák svým zaměstnancům vyhrožovat gestapem a udáním úřadu práce.¹²⁸ Svědkové uvádění v šetření, kteří měli potvrdit pravdivost Trojánkovy výpovědi a prokázat Kozákovu spolupráci s Němci byly v případě osobně zainteresovaní. Mimo jiných se jednalo například o bratra Aloise Trojánka Bohuslava Trojánka, Marii Maternovou¹²⁹ či kolaboranta Františka Blažka¹³⁰. Svědci svědčící v neprospěch Kozáka byli sami nedůvěryhodní, přičemž ostatní zaměstnanci, snažící se prokázat nevinnu zaměstnavatele při závěrečném šetření ve shodě tvrdili, že nikdy neviděli Františka Kozáka zdravit vztyčenou pravicí a rovněž potvrdili, že se jeho kontakt s okupanty omezoval na čistě obchodní styk. František Kozák také neovládal německý jazyk a potřeboval k jednání s Němci tlumočnicka Loudu. I ten potvrdil, že nebyl svědkem

---

¹²⁶ Pavel KMOCH – Kateřina PORTMANN, *Pomsta, nebo spravedlnost? Trestní nalézací komise v českých zemích*, in: Fontes Nissae. Prameny Nisy: regionální historický sborník, Liberec 2011, s. 186.

¹²⁷ V Lázních Bělohradě v období 1945-1948 stanovalo před Trestní nalézací komisí 25 bělohradčáků. Trestní řízení bylo zastaveno více než polovinu z nich. SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP.

¹²⁸ SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 171, k. 6. *Spisy k trestní věci Františka Kozáka*, výpověď svědka Aloise Trojánka (únor 1946).

¹²⁹ Manžel Marie Maternové pracoval u Františka Kozáka. Po ukončení pracovního poměru se obával toho, že bude poslán do Říše na práci. Při snaze vyhnout se odjezdu si přivodil zápal plic, onemocněl tuberkulózou a následně zemřel. Manželka ve výpovědi přímo uvádí, že manžel vinil ze své nemoci Františka Kozáka.

¹³⁰ SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 155, k. 6, *Spisy k trestní věci: Karmáčková Růžena, Pánek Karel, Blažek František, Khunová Marie*.

sporného vystupování ze strany Kozáka. Trestní řízení vůči Františku Kozákovi bylo následně zastaveno.¹³¹

Častým důvodem zahájení trestního stíhání proti bělohradským se stávalo přihlášení se k německé národnosti nebo státní příslušnosti a propagování, obhajování či podpora nacismu. Karmáčková Růžena, dělnice z Bělohradu, která pocházela z ryze české rodiny, se přihlásila o německou příslušnost roku 1941 a posléze podala přihlášku i svým dvěma dětem Květoslavě a Hugovi. Růžena Karmáčková uvedla, že tak učinila na přání manžela, který ji navnadil na výhody, kterých by jakožto německá příslušnice mohla dosáhnout. Manžel Erich Karmáček odešel roku 1940 na práce do Německa. Následně působil v říšsko-německé armádě, a to až do ledna 1944 kdy zemřel v německém polním lazaretu.¹³² Průkaz o nabití německé státní příslušnosti Karmáčková obdržela den po smrti svého manžela 28. ledna 1944 a ve své výpovědi se plně přiznala k tomu, že od této chvíle využívala všech výhod, které plynuly německým příslušníkům. Rovněž se přiznala i ke styku s Němci a nepopírala ani to, že ji doma němečtí příslušníci navštívili. Popřela však udavačství i to, že by ji navštěvovali členové gestapa, z čehož byla osočována některými obyvateli města.¹³³ Růžena Karmáčková byla Trestní nalézací komisí shledána vinnou a odsouzena ke 4 měsícům vězení a veřejným pokáráním vyvěšením trestního nálezu na úřední desce v Lázních Bělohradě.¹³⁴

Za propagaci nacismu a společenský styk s Němci byla souzena a uznána vinnou i další bělohradská občanka Anna Friedrichová. Anna Friedrichová byla manželkou bývalého legionáře Jindřicha Friedricha a matkou tří dcer Jarmily, Marie a Libuše. Během okupace zdravila německým způsobem a také proslula svými výroky, které budily veřejné pohoršení. Nechvalně se vyjadřovala o Edvardu Benešovi, a naopak vyzdvihovala politiku Adolfa Hitlera. Svědek František Merta uvedl, že si Anna Friedrichová pochvalovala německý režim, neboť „*dostávají hmotné peněžité výhody, což za Benešovy vlády nebylo, a proto je Hitlerova vláda lepší*“.¹³⁵ Další pobuřující výroky na účet

---

¹³¹ SOkA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 171, k. 6. *Spisy k trestní věci Františka Kozáka*, rozsudek Trestní nalézací komise (27.1.1947).

¹³² SOkA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 155, k. 6, *Spisy k trestní věci: Karmáčková Růžena, Pánek Karel, Blažek František, Khunová Marie*, výpověď Růženy Karmáčkové.

¹³³ *Tamtéž*.

¹³⁴ *Tamtéž*. Protokol Trestní nalézací komise (27.3.1947)

¹³⁵ SOkA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 89, k. 3, *Spisy k trestní věci Anny Friedrichové*, výpověď Františka Merty (6. únor 1946).

Edvarda Beneše pronesla dle výpovědi Václava Pecha roku 1942 kdy jeho ženě řekla, že „*Beneš utekl do zahraničí s ukradenými miliony*“.¹³⁶ Obdobného výroku se měla dopustit také podle výpovědi Marie Šulcové. Anna Friedrichová veškerou svoji vinnu popřela a udala, že byla obviněna lidmi, kteří byli proti ní zaujatí, neboť o politice se s nikým ze svědků neměla nikdy bavit. Rovněž tvrdila, že se v období okupace nesešla s tím, že by se jí někdo vyhýbal. Naopak měla být navštěvována s prosbami, aby vyjednala u svého zetě Karla Pánka, přímluvu u německých úřadů v ohledu odesílání obyvatel na práci do Říše. Zároveň však dodala, že si jména svědků, kteří k ní s žádostí přišli, již nepamatuje. Komise uznala Anna Friedrichovou vinnou a odsoudila ji k deseti dnům vězení, veřejnému pokárání a peněžité pokutě 500 Kčs. Důvodem rozhodnutí byl fakt, že se dle komise Anna Friedrichová nenacházela v osobním konfliktu se svědky a rovněž to, že své dvě dcery provdala za exponované Němce – Emila Bechtolda¹³⁷ a Karla Pánka.¹³⁸

Karel Pánek působil v Lázních Bělohradě od roku 1925 ve firmě Ferdinand Goldschmidt jako úředník a od roku 1938 jako spoluprokurista. Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava se Pánek přihlásil o německou příslušnost, o niž se následně zažádala i jeho žena Libuše Pánková (Friedrichová). V srpnu téhož roku byl Pánek jmenován správcem továrny Goldschmidt, kde byl zaměstnán až do roku 1942. Téhož roku byl provoz v továrně zastaven a její útroby začal využívat wehrmacht jakožto skladiště. Karel Pánek byl členem NSDAP v období do roku 1942, zastával ve straně funkci Blockleitiera¹³⁹, a déle také funkce v DAF¹⁴⁰ a NSV.¹⁴¹ Po zastavení provozu továrny Goldschmidt byl Karel Pánek přeložen do Velkého Poříčí a funkci Blockleitiera byla předána Emilu Bechtoldovi.¹⁴² Karel Pánek byl nově zaměstnán jako ředitel firmy Herbert Schmit. Ve Velkém Poříčí Karel Pánek působil do srpna 1943 a následně nastoupil k vojsku. Přeložení Karla Pánka do Velkého Poříčí souviselo s obviněním

---

¹³⁶ *Tamtéž*. Výpověď Václava Pecha (6. únor 1946).

¹³⁷ Oženil se s dcerou Marií. Emil Bechtold byl člen NSDAP a byl odsunut před začátkem trestního řízení vedeného vůči jeho osobě. SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 10, k. 1. *Spisy k trestní věci Emila Bechtolda*.

¹³⁸ SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 89, k. 3, *Spisy k trestní věci Anny Friedrichové*, Protokol Trestní nalézací komise (24. říjen 1946).

¹³⁹ Nižší funkce v NSDAP. Blockleiter byl odpovědný za politický dohled v sousedství. Měl na starosti asi 40-60 domácností.

¹⁴⁰ Deutsche Arbeitsfront, neboli Německá pracovní fronta, nahrazující zakázané odbory.

¹⁴¹ Nationalsozialistische Volkswohlfahrt, Národněsocialistická organizace jejíž hlavním úkolem byla charitativní činnost.

¹⁴² SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 155, k. 6, *Spisy k trestní věci: Karmáčková Růžena, Pánek Karel, Blažek František, Khunová Marie*, výpověď Růženy Karmáčkové, výpověď Karla Pánka.

Trestní nalézací komise pro důvod zcizení židovského majetku.¹⁴³ V září 1942 se Karel Pánek spolu s rodinou nastěhoval do bytu v Hronově. Získání bytu souviselo s vystěhováním původní rodiny Holznerových. Dcera majitele, Věra Holznerová, ve své výpovědi uvedla, že rodinu přinutili k vyklizení bytu, přičemž „*Pánek nařídil, aby celý byt nechal můj otec vymalovat na vlastní útraty.*“¹⁴⁴ Bytové zařízení v odhadované hodnotě kolem 13 tisíc byla rodina nucena v domě zanechat. Pánkovi žili v Hronově do února 1945. Poté, co byl Karel Pánek na vojně zraněn a nastoupil na zdravotní dovolenou, odjela rodina zpět do Lázní Bělohradu a zde setrvala až do konce války. Zároveň si s sebou přivezli i část majetku z Hronova. Věře Holznerové, která přežila koncentrační tábor, byl po válce téměř všechn zabavený majetek navrácen. Manželka Karla Pánka Libuše Pánková, rovněž jakožto rozená Češka byla viněna ze sympatizování s nacismem.¹⁴⁵ Při obvinění ze zcizení židovského majetku popřela, že by majetek násilně zabavovali, naopak tvrdila, že jim Holzner sám nabízel věci, které nepotřeboval, k prodeji. Oba případy byly postoupeny Místnímu lidovému soudu v Jičíně.¹⁴⁶ Následně byl Karel Pánek odsunut a „*majetek Karla a Libuše Pánkových právoplatně konfiskován*“.¹⁴⁷

3 SPOLEČENSKÝ ŽIVOT VE MĚSTĚ V OBDOBÍ PROTEKTORÁTU

Nedostatek potravin se projevil hned z počátku války. Lidé začali skupovat vše, ve snaze vytvořit si zásoby, což vedlo k absolutnímu vyčerpání rezerv místních obchodů. Koncem září byl proto zaveden přidělový systém. Část obchodníků v Bělohradě byla nucena zavřít své obchody a většina z nich byla následně nasazována na práce mimo město do továren, které sloužily válečné výrobě.¹⁴⁸

---

¹⁴³ Rovněž se prošetřovalo zcizení majetku na úkor majitele bělohradské továrny Goldschmidt žida Richarda Wienera. Nicméně vyšetřování tohoto činu bylo pro málo svědků zkomplikováno, neboť celá rodina Wienerova zahynula v koncentračním táboře. SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 155, k. 6.

¹⁴⁴ SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 267, k. 8. *Spisy k trestní věci Pánková Libuše, Výpověď Věry Holznerové* (26. června 1946).

¹⁴⁵ V Lázních Bělohradě vystupovala na nacistických večírcích v německé uniformě, nosila odznaky s hákovým křížem, rovněž zdravila německým způsobem. SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 267, k. 8.

¹⁴⁶ Případy Pánkových se řadily mezi čtyři procesy v Bělohradě, které byly postoupeny Mimořádnému lidovému soudu v Jičíně. Dalšími z řešených kauz byl případy krejčího Františka Malého obviněného z udavačství a společenského styku s Němci SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 220. k. 7.

a Erny Langhammerové, úřednice, která pracovala ve složce NS-Frauenchaft (NSF) - ženské nacionalistické organizací. SOKA Jičín, f. ONV-TNK, NP, inv. č. 195. k. 7.

¹⁴⁷ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu.*

¹⁴⁸ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu.*

Hospodářská situace se ale den ode dne zhoršovala. Dění ve městě neprosperly ani tuhé zimy, které byly především v prvních letech války, kdy teploty klesaly až k -30°C . Mírnější mrazy trvaly až do jarních měsíců, nebylo možné začít včas s obděláváním polí, důsledkem čehož byla velmi slabá úroda. Vlivem přidělového systému bylo také razantně omezeno množství topiva, které mohly domácnosti a instituce využít. Pro nemožnost vytopení školní budovy byly v roce 1940 od 3. února do 4. března vyhlášeny uhelné prázdniny.¹⁴⁹ Nejsilněji se zima ve městě projevila až v následujícím roce. V roce 1941 měla sněhová kalamita za následek, že bylo město v prvních dnech měsíce ledna prakticky odříznuto od okolního světa. Příval sněhu vytvořil na silnicích a železniční trati několika metrové závěje, následkem čehož byl znemožněn jakýkoliv přístup do Bělohradu. Některé z domů byly téměř celé zapadané a lidé se tak z obydlí dostávali pomocí sněhových tunelů.¹⁵⁰ Poté, co ve městě nastaly přijatelnější podmínky byla 4. ledna vyhlášena všeobecná pracovní povinnost na odklizení sněhu a o dva dny později byla obnovena železniční doprava.¹⁵¹

Přes stávající poměry se ale občani Bělohradu snažili v pokračování rozkvětu, které město zažívalo v meziválečném období. Se začátkem války v roce 1939 započalo město s dlážděním a úpravou silnic v Lázeňské ulici a s výsadbou nových stromků, které vlivem neodborné manipulace uhynuly.¹⁵² Mezi lety 1940-1942 také v Bělohradě probíhaly práce, které měly za účel zlepšit stávající kanalizační systém. Z iniciativy Klubu českých turistů se rovněž přistoupilo ke zdokonalování turistických stezek a instalování laviček k vybraným trasám ve městě a blízkém okolí.¹⁵³

V roce 1940 byla zaznamenána snaha muzejního spolku o zvětšení výstavních prostor Fričova muzea. Mělo se jednat o přístavbu a rozšíření jižního a severního křídla budovy, přičemž k lednu 1941 byl vypracován plán i navržen rozpočet v částce přes 100.000 K na zmíněnou stavbu. K plánované výstavbě městská rada schválila půjčku od

---

¹⁴⁹ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 25, kn. 20., *Kronika obecné školy Lázně Bělohrad*.

¹⁵⁰ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

¹⁵¹ Téhož roku v měsíci dubnu město postihla velmi silná vichřice, která nadělala četné škody. Mimo jiné výrazně poničila budovu a pozemek školy. Nejvíce poškozeným a zdecimovaným se však stal park Bažantnice, kde vítr vyvrátil a zpřelámal mnoho stromů.

¹⁵² Lázně Bělohrad – Lázeňský týdeník, roč. 12, číslo 3, 1940, s. 2. Občané Bělohradu následně zasílali městu dopisy s doporučením, jaký nový druh stromu na místo uhynulých vysadit. SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 209, kart. 9. *Chodníky, úprava, dlažba*.

¹⁵³ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 237, kart. 11, *Klub českých turistů*.

Obecní záložny.¹⁵⁴ K rozšíření prostor však nikdy nedošlo. Dle vládního nařízení nebylo povoleno provádět stavby přesahující náklad 50.000 K, vyjma staveb pro válečné účely.¹⁵⁵ Pro účely zbrojního průmyslu došlo také k zabavení busty Karla Václava Raise nacházející se před muzeem. Bronzová socha vytvořená v roce 1925 Bohumilem Kafkou, byla snata a následně odevzdána okresnímu úřadu v Jičíně. Před předáním však město nechalo vyhotovit dva sádrové odlitky, přičemž jeden z nich umístilo zpátky na podstavec.¹⁵⁶

Ve válečném období nastal zvýšený zájem o literaturu. Obecní knihovna v Lázních Bělhradě prošla ve válečném období několika přesuny. Do roku 1942 byla umístěna v Masarykově sociálním domě a následně byla přemístěna do prostor Lázeňského hotelu. Poslední přesun proběhl v roce 1944, kdy byla knihovna umístěna do obecního domu č. 45. Zde setrvala až do konce války.¹⁵⁷ V počátečním období války knihovna disponovala zhruba třemi tisíci knižních titulů a třemi stovkami časopisů. Na základě nařízení knihovna prováděla několik revizí, ve kterých vyřadila knihy na indexu zakázaných. Počet vyřazených knih se blížil několika stovkám.¹⁵⁸ Přes klesající množství knih však návštěvnost knihovny s průběhem války výrazně rostla. V prvním roce války knihovna uskutečnila přes tři tisíce výpůjček. V posledních letech války, ale číslo stoupl na více než dvojnásobek.¹⁵⁹ O velkém čtenářském zájmu vypovídá i to, že v období okupace byla ve městě úspěšně provozována hned tři knihkupectví. Jedním z nich bylo knihkupectví Josefa Krbala, který se po obsazení pohraničí přesunul do Lázní Bělhradu a navázal zde na svoji předešlou živnost. Po skončení války se opět vrátil do Vrchlabí.

3.1 KULTURNÍ ŽIVOT

V předválečném období vedlo město bohatý kulturní život. Na území města působilo několik spolků a souborů, mezi nimi například Raisovo ochotnické divadlo, organizace Sokol a Orel, sbor dobrovolných hasičů, muzejní spolek, organizace skautingu či pěvecký sbor Malát. Lázně rovněž vydávaly vlastní týdeník, který nesl název *Lázně*

---

¹⁵⁴ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 229, kart. 11. *Muzeum, Zápis o schůzi městské rady (17. březen 1941)*

¹⁵⁵ 166/1941 Sb. VLÁDNÍ NAŘÍZENÍ ze dne 7. května 1941 O zákazu nových staveb.

¹⁵⁶ Busta byla nalezena v červenci 1945 ve skladišti ministerstva průmyslu v Praze. Ke konci měsíce byla převezena zpátky do Bělhradu a nainstalována na původní místo. SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 238, kart. 11. *Pomníky-sochy*.

¹⁵⁷ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělhradu*.

¹⁵⁸ Knihy, které byly Němci zabaveny, se po válce s výjimkou několika kusů vrátily zpět do knihovny.

¹⁵⁹ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělhradu*.

Bělohrad – Lázeňský týdeník. Týdeník bylo periodikum, které ve městě vycházelo od roku 1929 každou sobotu v průběhu lázeňské sezóny. Mezi osoby, které týdeník redigovali, se řadili například Václav Pech či Leontina Mašínová. Od roku 1938 byla odpovědným redaktorem stanovena Marie Hrnčířová. V týdeníku byl zmiňován každodenní život ve městě, nastiňován chod lázní a jejich obrat. Rovněž zde byly uveřejňovány seznamy lázeňských hostů a v případě, že lázně nebo město navštívila významná osobnost, byla do listů zanesena zmínka o jejím životě a profesní kariéře. Týdeník byl vydáván do roku 1941 a následně byl nacisty zakázán. Přestože Lázeňská komise zaslala Presidiu ministerské rady dopis s prosbou o povolení vydávání periodika, ve kterém byl zdůrazňován ryze apolitický charakter týdeníku, nebylo přání vyhověno a došlo k jeho zrušení.¹⁶⁰

3.1.1 OSLAVY

Stejně jako Lázeňský týdeník byla většina z výše zmíněných organizací vlivem nacistické okupace úplně zakázána nebo výrazně omezila svoji činnost. Zakázanou činností se rovněž stalo i slavení svátků, které měly spojitost s Československou republikou, jako svátek 28. října či například oslavování výročí spojených s prezidenty Masarykem nebo Benešem. Naproti tomu však byla povinnost slavit výročí zřízení protektorátu a rovněž se pořádaly oslavy u příležitosti narozenin Adolfa Hitlera. V tyto sváteční dny byly na všech státních budovách vyvěšovány protektorátní vlajky a vlajky Říše, obchody zůstávaly zavřené, nepracovalo se a ve školách bylo rovněž vyhlášeno volno. Pořádané oslavy byly povinné a probíhaly bez ohledu na vývoj politické situace. Jestliže se pozvaná osoba nemohla slavnosti zúčastnit, musela se předem s náležitým důvodem omluvit.¹⁶¹ V menším rozsahu pak probíhaly oslavy výročí volby státního prezidenta Emila Háchy. V Lázních Bělohradě rovněž probíhaly oslavy spojené s bělohradským spisovatelem Karlem Václavem Raisem. Dne 21. července 1939 byla ve městě uskutečněna oslava k výročí 80. let narození spisovatele, přičemž další vzpomínková akce proběhla i o pět let později v roce 1944. Na rozdíl od celovečerního koncertu, který proběhl v roce 1939, se však tentokrát vzpomínková akce omezila na zmínku v půlhodinovém krajo­vém rozhlasovém vysílání, která byla odvysílána před

¹⁶⁰ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 168, k. 5. *Lázeňství*, Vydávání lázeňského časopisu (10. června 1941).

¹⁶¹ V archivním fondu je možné dohledat několik omluvných dopisů vztahující se k oslavám zřízení protektorátu v roce 1944. Nejčastějším důvodem je uváděn špatný zdravotní stav. SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 225, kart. 11.

zahájením lázeňské sezóny. Relace však byla velmi zdařilá. Město obdrželo děkovný dopis od Emila Buchara,¹⁶² ve kterém vyslovoval povděk za skvěle odvedenou práci. „...my, co žijeme jinde, jsme se na chvíli zase octli doma. Celý náš rodný kraj se v kouzelném světle slov našeho nezapomenutelného Raise, vhodně doplněných autorovy reportáže, objevil tak plasticky. Člověk si zase znovu uvědomil, jak kořeny své bytosti pevně tkví ve svém rodišti a jakou mocí ho to táhne zpátky“.¹⁶³

Mnohem pompézněji v témže roce probíhaly Smetanovy oslavy, které byly pořádány k 120. výročí narození a 60. výročí úmrtí hudebního skladatele. Jednalo se o propagační, kulturní akci probíhající napříč celým protektorátem v rozmezí dnů od 2. března do 12. května 1944. Celá slavnost se konala pod oficiální záštitou protektorátních úřadů. Dne 11. května 1944 byl v rámci oslav uskutečněn v Lázních Bělohradu koncert, na kterém vystoupil bělohradský smíšený sbor Malát a Dětský sbor kuratoria. Následně město muselo v lhůtě odevzdat informace o proběhlé oslavě, a především pak statistiku o počtu návštěvníků.¹⁶⁴

3.1.2 VÝSTAVY A KONCERTY

Přestože s postupující válkou ve městě uvadal kulturní i společenský život, proběhlo v Lázních Bělohradě několik akcí, které měly snahu kulturu obyvatelstvu alespoň příležitostně zajistit. Z počátku války můžeme jmenovat například akci Výstava české knihy, která probíhala v prosinci roku 1940 v měšťanské škole díky výpůjčce publikací z knihkupectví Josefa Krbala a Marie Rulfové. Dále pak můžeme uvést i výstavy v domě Stanislava Kellera, který mimo svou vlastní tvorbu vystavil i originály českých malířů Františka Kavána, Františka Ženíška, Otakara Číly a dalších.¹⁶⁵

Pro Bělohrad významnou akcí v okupačním období se však stala výstava Karla Dlaboly. Karel Dlabola byl malíř a grafik, který se narodil v roce 1902 v obci Brtev. Ve svých obrazech velmi často zvěčňoval krajinu Bělohradska a bývá nazýván *malířem Raisova kraje*. Výstava obrazů Dlaboly a dalšího bělohradského krajináře Josefa Života se konala v létě roku 1940. V instalaci, která byla uskutečněna v budově školy, byly

¹⁶² Emil Buchar byl uznávaný český astronom, který se v roce 1901 narodil v Lázních Bělohradě.

¹⁶³ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 225, kart. 11. *Oslavy*, Dopis Emila Buchara (Praha, 19. června 1944)

¹⁶⁴ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 603, kart. 1. *Veřejná osvětová služba*, Statistika smetanových oslav (17. květen 1944).

¹⁶⁵ Lázně Bělohrad – Lázeňský týdeník, roč. 7, číslo 9, 1940, s. 3.

umístěny obrazy obou malířů, zaměřující se především na krajinné malby z okolí Bělohradu. Rovněž zde byly umístěny i Dlabolovy grafické ilustrace k románům a básním.¹⁶⁶ O významu akce svědčí i fakt, že zpráva o pořádání výstavy byla uveřejněna i v novinách národního významu jako byly Národní listy.¹⁶⁷

Mezi oblíbené společenské akce se řadily i taneční večery, často pořádané v restauraci v Bažantnici. Významnou kapelou, která v období okupace působila v Bělohradě byla kapela Jindřicha Hrnčíře. Věnovala se především dechové a smyčcové hudbě, ale rovněž měla v repertoáru jazzové skladby. „*V té době se s místními ochotníky pořádaly nejlepší kabarety: mikulášské i silvestrovské. V roce 1941 byly zakázané taneční zábavy, takže mimo pohřbů jiného hraní nebylo*“.¹⁶⁸ Přes zmíněný zákaz, který byl vydán v dubnu 1941, se však ve vybraných místních hospodách pořádaly při zatemnění a za znění provizorní hudby taneční večery, především pro mladé.

V parku Bažantnice byly pořádány, stejně tak jako v době předválečné, koncerty, které byly organizovány převážně lázeňskou komisí. Na koncertech vystupovala hudba vládního vojska,¹⁶⁹ která týdně odehrála dva koncerty v parku a jeden koncert v Lázeňském hotelu. Od roku 1942 byla přizvána k účasti na koncertech i kapela Jindřicha Hrnčíře. Ta průměrně za sezónu odehrála kolem 15 koncertů.¹⁷⁰

Během válečných let do města dorazila i řada významných českých osobností,¹⁷¹ mezi nimi světový operní pěvec Richard Kubla, který dne 26. července 1944 vystoupil za doprovodu pianisty Jiřího Pinkase v budově sokolovny.¹⁷² S blížícím se koncem války však koncertní činnost částečně ustala, neboť mnozí hudebníci byli v rámci totálního nasazení přiřazeni na nucené práce do válečného průmyslu.

Značnou úlohu na kulturních akcích měla i místní pobočka Kuratoria pro výchovu mládeže. Pod jejich vedením se z výstav, přednášek a koncertů stávaly agitační akce. V

---

¹⁶⁶ Lázně Bělohrad – Lázeňský týdeník, roč. 7, číslo 9, 1940, s. 3.; Lázně Bělohrad – Lázeňský týdeník, roč. 7, číslo 3, 1940, s. 4.

¹⁶⁷ Národní listy, ročník 80, číslo 209, 4. 8. 1940, s. 11.

¹⁶⁸ Vzpomínka Jindřicha Hrnčíře, publikovaná v *Bělohradské listy* roč. 13, číslo léto, 2013, s. 7.

¹⁶⁹ Prapor č. 8 z Jičína – SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

¹⁷⁰ Vzpomínka Jindřicha Hrnčíře, publikovaná v *Bělohradské listy* roč. 13, číslo léto, 2013, s. 7.

¹⁷¹ Častým hostem Bělohradu byl v začátcích války například herec Oldřich Nový. Herec udržoval přátelské styky s rodinou Lelkových. Ta následně během války pečovala o jeho dceru Janu.

¹⁷² SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

Bělohradě byla uskutečněna jedna z největších akcí Kuratoria „Umění mládeži“ dále pak akce „Odkaz R. Heydricha“ či například přednáška na téma „Bolševismus nepřítel světa“.¹⁷³

3.1.3 DIVADLO A BIOGRAF

Vliv dobové situace se odrazil i v činnosti činoherních ochotnických spolků. Publikace Františka Černého uvádí, že k 15. březnu 1939 fungovalo na území protektorátu okolo 7 tisíc ochotnických divadel a souborů.¹⁷⁴ Nacisté se postupně snažili o zánik drobných divadelních spolků, systematicky je perzekvovali násilným rozpouštěním a zabavováním majetku. V první řadě se snažili zlikvidovat soubory, kterým nedokázali vštěpit nacistickou ideologii a z toho důvodu šířili protinacistické myšlenky.¹⁷⁵ Příkladem může být zastavení činnosti sokolských organizací v roce 1941, jejich následné úplné zrušení a konfiskace majetku. Bělohradské kino zřízené v budově Sokolovny, postavené v roce 1930, se stalo rovněž obětí této konfiskace. Poprvé však pocítilo bělohradské kino sílu německé moci již v počátku války, 1. září 1939, kdy došlo k zatčení vedoucího biografu Karla Lederera. Následně tuto funkci vykonával J. Mistr až do oficiálního zániku organizace. Biograf zůstal v činnosti i nadále po převzetí správy Němci a to z „*důvodů jako zdroj peněžitých příjmů pro nacistické účely a pro propagandu, sestávající z padělaných filmových výjevů bitevních a směšně okázalé předvádění svých krvavých vůdců*“.¹⁷⁶ Hlavní správu budovy bývalé Sokolovny a biografu převzali Němci Bechtold a Kobera.¹⁷⁷

Činnost bělohradského Sokola a ochotnického divadla v Lázních Bělohradě je provázaná, neboť mnoho členů z divadelního spolku bylo také členy této tělovýchovné organizace. Ochotnické divadlo v Lázních Bělohradě začalo vystupovat v 60. letech 19. století a patřilo mezi nejstarší spolky, které v Bělohradě byly.¹⁷⁸ Od roku 1925 z pocty Karlu Václavu Raisi neslo jméno Raisovo ochotnické divadlo. V meziválečném období divadlo hrálo především z děl českých klasiků Aloise Jiráska, Jaroslava Vrchlického či Josefa Kajetána Tyla, ale rovněž uvádělo i veselohry. S počátkem války nastala pro

---

¹⁷⁴ František ČERNÝ, *Dějiny českého divadla IV: Činoherní divadlo v Československé republice a za nacistické okupace*, Praha 1983, s. 540.

¹⁷⁵ *Tamtéž*, s. 439.

¹⁷⁶ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*

¹⁷⁷ Sokolská kronika města Lázně Bělohrad

¹⁷⁸ SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*

divadlo doba postupného zastavování činnosti. V roce 1939 sehrál soubor se značnými obtížemi tři představení „*Okresní komisař Kníže z Nové Paky, tuze mocný pán českého původu v německých službách často v posledních dnech provozování zakázal, když byli již plakáty natištěny...*“.¹⁷⁹ Patřilo mezi ně například vánoční představení, za jehož výdělek ochotníci nakoupili pro školní žákovskou knihovnu několik publikací, především od Karla Václava Raise a Leontiny Mašínové.¹⁸⁰ Následně se však stagnace prohloubila. Vyhlášení totálního nasazení vedlo k tomu, že 1. září 1944 byla ukončena činnost divadel a stanoven zákaz pořádání divadelních představení. Spolek tak své působení zastavil úplně. Ochotnické divadlo se rovněž muselo v průběhu války vypořádat se zatýkáním občanů působících i v řadách souboru. Roku 1939 došlo k zatčení a odvezení do koncentračního tábora předsedy spolku Karla Lederera. O tři roky později roku 1942 byl odvečen do koncentračního tábora Jan Vojtíšek ml. s celou rodinou a také došlo k zatčení manželů Sehnalových. Následujícího roku byl do tábora v Terezíně poslán další člen divadla, Žid Richard Wiener, rovněž s rodinou.¹⁸¹

Hitlerjugend, které byla v ubytována prostorách lázní od roku 1941 do jara 1945, značně zdemolovala sál, jeviště i divadelní šatny. Po jejich odchodu byla výše škody odhadovaná na 50 tisíc Kč.¹⁸² Ještě v průběhu války byla vyhlášena peněžitá sbírka, která měla zajistit finance na opravu objektu. Veřejná sbírka byla ale brzy úřady zakázána. Vybraná částka byla později využita při renovacích po ukončení války. První poválečné představení proběhlo, v pouze částečně upraveném sále Lázeňského hotelu 11. 11. 1945. Jednalo se o hru Axela Braidahla *Vzbouření v ústavu šlechticů* a představení proběhlo za účasti plného hlediště.¹⁸³

3.2 ŠKOLSTVÍ

Základy pro současnou školní budovu v Lázních Bělouhradě byly položeny v 19. století. Jednopatrová stavba, která měla sloužit pro obecnou školu, byla vystavěna roku 1875. V následujících letech bylo přistavěno druhé patro a posléze i nové křídlo budovy, ve kterém se nacházely prostory pro školu měšťanskou. Obě školy sídlící v jedné budově

---

¹⁷⁹ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělouhradu*.

¹⁸⁰ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 24, kn. 19., *Kronika obecné školy Lázně Bělouhrad*.

¹⁸¹ Všichni výše uvedení byli mimo jiné aktivní v organizaci Sokol. Sokolská kronika města Lázně Bělouhrad.

¹⁸² SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělouhradu*.

¹⁸³ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělouhradu*

měly i společnou samosprávu, k jejímuž rozdělení došlo až roku 1939, kdy bylo po třech letech vyhověno jejich žádosti.¹⁸⁴ Smíšená obecná škola v Lázních Bělohradě tak byla od 1. září 1939 umístěna v přízemí budovy, kde jí náležely čtyři učebny a rovněž jí byla přidělena i jedna třída v prvním patře.¹⁸⁵ Měšťanská škola dívčí poté disponovala pěti učebnami v prvním patře budovy a měšťanská škola chlapecká měla rovněž pět tříd v druhém poschodí. Následujícího roku byla rovněž rozdělena na polovinu školní zahrada. Obě školy na pozemku zřídily „Národní políčko“, na němž žáci pěstovali zeleninu, která byla dávána do školní jídelny a rovněž nemajetným dětem.¹⁸⁶

Starost o nemajetné děti prokazovala škola a místní spolky již před válkou. Ve městě probíhaly stravovací a ošacovací akce, na jejichž průběh přispívala škola, místní rodičovské sdružení, firmy, ale i soukromí dárci. Ošacovací akce probíhala formou vánoční nadílky, kdy vybraným dětem z chudých poměrů bylo poskytnuto oblečení, boty či alespoň látka na košile. Akce probíhala i po vypuknutí války. V zápisu měšťanské školy lze nalézt zmínka o ošacovací akci proběhlé ve školním roce 1939-1940. Navzdory poměrům bylo v akci na obou školách obdařeno 156 dětí při celkové hodnotě darů 4392.50 K. Nicméně již v této době je zde nastíněn problém vázaného hospodářství, když škole „*místo objednaných 70 párů bot od firmy Baťa, bylo zasláno pouze 30 párů*“.¹⁸⁷ Přes obtíže související s nedostatkem zboží však ošacovací akce probíhala po celou dobu války.¹⁸⁸ Stravovací akce v Lázních Bělohradě probíhaly formou rozdávání mléka¹⁸⁹ a vyvařováním polévek, přičemž poslední větší akce podobného druhu proběhla ve válečném období v roce 1940. Vlivem toho, že vydávání polévek bylo na potravinové lístky, klesl během akce počet zájemců ze 75 na 15 dětí.¹⁹⁰ Vyvařování se tak v průběhu

---

¹⁸⁴ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 584, kart. 1, *Správa školy*, Zpráva o rozpojení správy škol v Láz. Bělohradě (11. 8. 1939)

¹⁸⁵ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 584, kart. 1, *Správa školy*, Protokol o převzetí správy obecné školy v L. Bělohradě. (29. 8. 1939)

¹⁸⁶ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 25, kn. 20., *Kronika obecné školy Lázně Bělohrad*; SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*

¹⁸⁷ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 27, kn. 22., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*

¹⁸⁸ Školy byly například v důsledku nemožnosti sehnání zboží nuceny posunout vánoční nadílku na leden. V jiném roce byl ze stejného důvodu darován dětem místo oblečení finanční obnos. SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*

¹⁸⁹ Při mléčné akci bylo chudým dětem rozdáváno čtyřikrát do týdne mléko za nepatrný finanční obnos (zcela nemajetným dětem zdarma) a to po dobu půl roku.¹⁸⁹

¹⁹⁰ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 25, kn. 20., *Kronika obecné školy Lázně Bělohrad*

války snížilo na minimum a stravovací akce se omezila na snahu získávání mléka z mlékáren a pěstování zeleniny, která byla o přestávkách dětem rozdávána.¹⁹¹

V nastalé situaci se školy musely přizpůsobit novým státoprávním poměrům. Školy předepsanými projevy a vyvěšováním protektorátních vlajek a říšských vlajek oslavovaly zřízení Protektorátu, narozeniny Adolfa Hitlera či vítězné dobytí Polska a následné kapitulace dalších poražených států.¹⁹² Změna nastala rovněž v učebních osnovách, přičemž výraznou revizí prošly školní pomůcky, především pak učitelské a žákovské knihovny. V období před druhou světovou válkou ve školním roce 1938/1939 bělohradské školy disponovaly celkem 2459 tituly ve školních knihovnách.¹⁹³ Vlivem nařízení byl školní personál nucen všechny knihy a učebnice prohlédnout, přičemž závadná místa zaškrtat inkoustem a nevyhovující obrázky vyříznout.¹⁹⁴ Knihy, které se nacházely na seznamu „nežádoucích a škodlivých“ písemností byly zapečetěny, opatřeny seznamy a následně uloženy na půdě školy. Celkově tak ve školním roce 1939/1940 byla škola nucena zcela vyřadit 541 knih.¹⁹⁵ V následujících letech i nadále rostly seznamy zakázaných knih a učebnic, nicméně bělohradské školní kroniky se o probíhajících revisích zmiňují již jen okrajově.

Roku 1941 vystoupila v platnost nová nařízení o organizaci českých obecných škol a škol měšťanských. Od 15. října 1941 se měšťanské školy přejmenovaly na školy hlavní. Ze škol hlavních se staly školy výběrové, do nichž smělo postoupit maximálně 35 % žáků obecné školy, na přechodnou dobu dvou let se jednalo o 40% žactva.¹⁹⁶ V učebních osnovách došlo k posílení německého elementu. Výuka němčiny, která byla v roce 1939 na obecných školách vyučována jako nepovinný jazyk byla ve školním roce 1940/1941 zařazena jako předmět povinný pro děti od třetí třídy, přičemž na škole měšťanské jí byla vyhrazena doba pěti hodin týdně. Následujícího roku se stal německý jazyk povinným předmětem již od první třídy obecné školy.¹⁹⁷ Hlavní škole byla stanovená dotace sedmi hodinami týdně. Jelikož ale ve třídě nesmělo býti více než 35

---

¹⁹¹ SOkA Jičín, f. Sdružení rodičů a přátel školy Lázně Bělohrad, inv. č. 1, kn 1. *Rodičovské sdružení, jednací protokol.*

¹⁹² SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 24, kn. 19., *Kronika obecné školy Lázně Bělohrad.*

¹⁹³ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 27, kn. 22., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad.*

¹⁹⁴ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 606, kart. 1. *Zakázané učebnice, knihy a obrazy, Zpráva o revisi školních učebnic, provedení oprav a nových jejích výkladů (19. prosinec 1939).*

¹⁹⁵ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 27, kn. 22., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad.*

¹⁹⁶ Jiří DOLEŽAL, *Česká kultura za Protektorátu.* Národní filmový archiv, Praha 1996, s. 51-52.

¹⁹⁷ SOkA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 25, kn. 20., *Kronika obecné školy Lázně Bělohrad.*

žáků, vzniklo v Lázních Bělohradě na hlavní škole dívčí a chlapecké 15 oddělení pro výuku německého jazyka.¹⁹⁸ Také všichni učitelé museli podstupovat kurzy německého jazyka a následně skládat písemné a ústní zkoušky. „*Za zmínku stojí, že zkoušky z němčiny se učitelům nedařily. Několik jich propadlo a za to měli na půl roku zpomalený postu*“.¹⁹⁹ Bělohradští učitelé stejně tak jako ostatní kantoři z protektorátu, kteří vyučovali německý jazyk, dějepis či zeměpis byli povinni navštívit výstavu *Deutsche Grösse* probíhající v Národním muzeu od 15. března do 14. května 1941. Z Lázní Bělohradu odjela pod vedením okresního inspektora Václava Vaníčka²⁰⁰ devítičlenná výprava.²⁰¹ Výstava byla nainstalována u příležitosti druhého výročí vzniku Protektorátu, oslavovala německý národ a jeho kulturní vyspělost.

Mezi předměty, které prošly značnou proměnou, se řadily zejména zeměpis, kde se věnovala pozornost především hospodářskému a přírodnímu charakteru území Třetí říše a dějepis. Na výuku dějepisu kladli nacisté velký důraz, neboť jeho vyučování napomáhalo k propagaci německé ideologie, přičemž české dějiny byly vykládány zejména jako součást dějin Říše.²⁰² Učitelé podstupovali přeškolovací kurzy v Rankenheimu u Berlína²⁰³ i na území protektorátu a *správná* výuka na školách byla kontrolována inspektory. Školy v Lázních Bělohradě se při kontrolách okresních i zemských inspektorů nepotýkaly s žádnými problémy, které by plynuly z neuposlechnutí nařízení. Z dochované inspekční zprávy zemského inspektora Antonína Sturma z roku 1941 lze vyčíst celkovou spokojenost nad vedením, neboť kázeň školy byla dobrá, bez hrubších porušování stanoveného pořádku. Škola také vykonala nařízené revize knihoven a vhodně volila témata při zadávání písemných prací.²⁰⁴

---

¹⁹⁸ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

¹⁹⁹ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

²⁰⁰ Václav Vaníček působil jako okresní inspektor již před válkou a pravidelně vykonával inspekční prohlídky v bělohradských školách. V roce 1940 byl gestapem zatčen a tři měsíce vězněn. Po svém propuštění nadále vykonával svoji původní profesi, nicméně 8. září 1944 byl gestapem opět zadržen. Zemřel 24. května 1945 v jičínské nemocnici z příčin způsobené jeho vězněním. SOKA Jičín, f. Městský národní výbor Lázně Bělohrad, neuspořádané.

²⁰¹ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

²⁰² Jiří DOLEŽAL, *Česká kultura za Protektorátu*. Národní filmový archiv, Praha 1996, s. 71-73.

²⁰³ Přeškolovací kurzy v Rankenheimu pro české a moravské učitele probíhaly od 28. října 1941 do poloviny roku 1943. Z bělohradských učitelů se jich v lednu 1941 zúčastnil František Vomáčka.

²⁰⁴ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 584, kart. 1, *Správa školy*, Zpráva o zemské inspekci vykonané 15.-16. září 1941.

Inspektoři rovněž kontrolovali výsledky sběrné činnosti žáků, která se stala za protektorátu povinnou. Roku 1940 byl nařízen povinný sběr kostí, následovala nařízení o sběru léčivých bylin, kovových předmětů, papíru, staré gumy či o sběru pecek některých ovocných stromů.²⁰⁵ Ve školách jmenovali sběrového referenta, který měl za akce odpovídat a zároveň o nich vést záznamy.²⁰⁶ V bělohradských třídách byly zřízeny sešity, do nichž se nasbírané odpady zapisovaly. Zároveň školy založily soutěž, ve které byly nejlepší třídy odměňovány *putovní trofejí*, a nejlepší sběrači posléze obdrželi drobné ceny.²⁰⁷ V roce 1944 od 26. června do 2. července pořádal jičínský okres výstavu sběru odpadových hmot, jejímž úkolem bylo ukázat veřejnosti význam sběru odpadů. Výstava mimo jiné zahrnovala i studentské práce. Bělohradská škola zaslala na výstavu 41 písemných prací, 26 výkresů i putovní cenu školy.²⁰⁸ Využívání dětské práce se ale neomezovalo pouze na sběrovou činnost. Děti byly rovněž využívány jako pracovní síla v zemědělství, při zalesňovacích akcích a od roku 1943 bylo prvně povoleno nasazování dětí při česání chmelu, které probíhalo na území Říše – na Žatecku.²⁰⁹ Chmelové akce v srpnu 1943 se z bělohradské školy mělo účastnit 50 chlapců navštěvující hlavní školu. Pro výskyt dětské obrny v jičínském okrese byl ovšem odjezd okresním lékařem zakázán.²¹⁰

Mezi nařízení, jež se mimo jiných dotkla i školství v Bělohradě se řadilo nařízení z 1. září 1939 o povinném zatemnění ve všech oblastech Říše od soumraku do svítání. Ve školním roce 1940-1941 byla škola nucena z důvodu absence zatemňovacího zařízení posunout začátek vyučování na 8:45.²¹¹ V průběhu válečných let prošlo obměnou i samotné řešení protiletcecké ochrany. Podzemní prostory školy, stejně tak jako ostatní místa v budově, byly v roce 1940 při komisionálním řízení označeny za nevhodné. Poplachový plán, který se jevil za nejvhodnější, spočíval v rozptýlení žactva po pozemku školy a přiléhajícím pozemku farní zahrady.²¹² Následné správné vylidnění budovy testovala škola při pravidelných cvičných poplaších. Ve dnech 6.–8. ledna 1944 se v Nové

---

²⁰⁵ František BOSÁK, *Česká škola v době nacistického útlaku*, České Budějovice 1969, s. 55.

²⁰⁶ V souvislosti s vykonáváním této funkce je v kronice zmíněn učitel Miloslav Hendrych.

²⁰⁷ Nejlepší sběrači byli oceněni obrazem a další úspěšné děti obdržely tužky. SOkA Jičín, f. ZŠ K. V. Raise LB, inv. č. 25, kn. 20., *Kronika obecné školy Lázně Bělohrad*

²⁰⁸ SOkA Jičín, f. ZŠ K. V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*

²⁰⁹ František BOSÁK, *Česká škola v době nacistického útlaku*, České Budějovice 1969, s. 57.

²¹⁰ SOkA Jičín, f. ZŠ K. V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*

²¹¹ SOkA Jičín, f. ZŠ K. V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*

²¹² SOkA Jičín, f. ZŠ K. V. Raise LB, inv. č. 24, kn. 19., *Kronika obecné školy Lázně Bělohrad*

Pace konal kurz protiletcecké ochrany. O pár dní později se ředitel hlavní školy František Divíšek zúčastnil kurzu na též téma, který probíhal v Praze. Od 17. února došlo k pozměnění strategie při poplaších. Žáci, kteří pocházeli z blízkého okolí školy (Lázních Bělohradu, Prostřední Nové Vsi, Horní Nové Vsi, Dolní Nové Vsi a Brtve) měli při poplachu odejít do svých domovů a zbytek žactva za doprovodu učitelů do parku Bažantnice, kde se měli rozptýlit.²¹³ Přestože v Lázních Bělohradě nikdy nedošlo k leteckému útoku mezi mrtvé, kteří padli za oběť vojenským náletům, se řadili i bělohradští občané. Byli jimi zámečník Oldřich Fejfar, který zemřel při bombovém útoku 16. prosince 1942 v Ústí nad Labem²¹⁴ a Otilie Vintrová zastřelená při americkém leteckém náletu na osobní vlak v Libici nad Cidlinou dne 28. 12. 1944.²¹⁵

Dne 23. března 1940 dorazila do města Hitlerjugend²¹⁶ z Essenu. Pro zřízený tábor bylo zavedeno také školní vyučování v prostorách bělohradské školy, která musela být pro jejich účely uvolněna.²¹⁷ Němci se vyučovali ve všech třídách, s výjimkou 1.B na chlapecké a dívčí měšťanské škole a 4. a 5. třídy na škole obecné.²¹⁸ Německé děti měly vyhrazený čas výuky v dopoledních hodinách od 8:45 do 12:00. Z toho důvodu musely české děti navštěvovat školu v odpoledních hodinách mezi 13:00-17:50. V krátké odmlce mezi 27. říjnem-30. listopadem 1941 mohlo být české žactvo opět vyučováno celodenně, neboť němečtí žáci odjeli domů. Již koncem listopadu ale do města přijeli noví němečtí studenti, a proto bylo od 1. prosince 1941 vyučování českých dětí znovu přesunuto do odpoledních hodin.²¹⁹ Hitlerjugend zabrala prakticky všechny vhodné objekty a začala je využívat jako své ubytovny. Byli ubytováni v hotelu Grand, vile Esplanade, v hotelu Dědek, Lázeňském hotelu i v Janečkově vodoléčebném ústavu. Před budovou Lázeňského hotelu, Esplanade a před hotelem Grand byly následně vztyčeny stožáry, na nichž Hitlerjugend vyvěšovala vlajku.²²⁰ Školní budova, která přes letní měsíce sloužila

---

²¹³ SOKA Jičín, f. ZŠ K. V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*

²¹⁴ SOKA Jičín, f. Městský národní výbor Lázně Bělohrad, neuspořádané, *Soupis pozůstalých po umučených a zemřelých v koncent. Táborech, věznicích Gestapa, na cestě domů neb doma po návratu z těchto vězení a po padlých při osvobozovacích bojích v květnu t.r. a po dělnících zemřelých v Německu.* (26. 8. 1945)

²¹⁵ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 26, kn. 26. *Matrika osob v obci zemřelých*

²¹⁶ Hitlerjugend byla mládežnická organizace, jež měla zajišťovat pokračování nacistické revoluce. Výchova probíhala v souladu s nacistickou ideologií, velký důraz byl kladen především na fyzický vývoj mládeže a schopnost ovládnutí zbraní.

²¹⁷ SOKA Jičín, f. ZŠ K. V. Raise LB, inv. č. 596, kart. 1, *Propůjčování místností ve škole*, Vyučování německých dětí ve školní budově (24. únor 1941)

²¹⁸ Školní kronika uvádí, že se mělo jednat o 505 dětí.

²¹⁹ SOKA Jičín, f. ZŠ K. V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*

²²⁰ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11. *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*

jako noclehárna pro turisty, byla z důvodu nedostatku bytů ve městě využívána více než kdy předtím.²²¹ O vztahu mezi českými dětmi a německými žáky se zmínil ve svých vzpomínkách Vladimír Fejfar: „*My jsme se s nimi rvali. My jsme byli v záložně a vedle byl takzvaný lázeňský lokál a ten byl zabraný právě pro Hitlerjugend. Každou chvíli jsme se s nimi porvali*“.²²² Hitlerjugend opustila město roku 1945.

Školství v Lázních Bělohradě se ale ani v roce 1945 nevrátilo do původních kolejí. V únoru 1945 byl ze školy vyklizen veškerý školní inventář, který byl přesunut na školní půdu a do Fričova muzea. Následně školu zabrali vojáci. Žáci se zprvu vyučovali v prostorách bělohradské sokolovny, kde jim byly zadávány úkoly. Během února a března však do města proudila vlna německých zajatců a budova sokolovny začala sloužit jako jejich shromaždiště. Obě školy přesunuly vyučování do sousední obce Lány, kde byla výuka 4. dubna opět zahájena, a to v prostorách dvou hostinců. Budovu Bělohradské školy mezitím pustošili němečtí vojáci. „*Ze záchodů si udělali umývárnu, zahradu a dvůr rozkopali. Snad si mysleli, že zde budou věčně. Na půdě bylo uloženo mnoho školních věcí a nábytku. Sami si ji otevřeli a kradli a kradli. Důstojníci zde měli svoje rodiny a vzali si do svých domácností co se jim ze školy hodilo. Např. školní kamna, šicí stroj, zatemnění, nádobí atd*“.²²³ V polovině dubna němečtí vojáci odešli na frontu, budova se vylidnila, nicméně škody byly značné.²²⁴ Vyučování dětí od 7. května 1945 neprobíhalo a bylo zahájeno až 22. května. Výuka, která probíhala stále v obci Lány, byla vedena podle učebních osnov z roku 1932 a němčině se vůbec nevyučovalo. Rozsáhlé opravy školní budovy v Bělohradě byly dokončeny 30. června 1945. Následně se výuka opět přesunula do těchto prostor.²²⁵

---

²²¹ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*

²²² Ze vzpomínek Vladimíra Fejfara, v Hradci Králové 20. 03. 2015, přístupné na: <https://www.pametnaroda.cz/cs/fejfar-vladimir-20150320-0>

²²³ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

²²⁴ Dle odhadu v pamětní knize Lázně Bělohradu se mohlo jednat o 180 000,- SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

²²⁵ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 25, kn. 20., *Kronika obecné školy Lázně Bělohrad*.

3.3 LÁZEŇSTVÍ

„Ačkoliv republika ztratila německým zábořem několik světových lázní, přece zůstala nadále zemí lázeňských míst. Občané ocení a začnou vyhledávat teprve nyní některé menší lázně, dosud neprávem přehlížené. Lázně Bělohrad, položené v půvabném kraji nedaleko Hořic, byty také z těch nedoceněných“.²²⁶

V předválečném období docházelo v místních lázních k velkému rozkvětu. Díky zvýšené návštěvnosti byly hledány a zřizovány nové prostory. Mimo Grand hotelu Urban, který byl postaven roku 1936, byly přikoupeny i prostory hotelu U lázní. Zde byl veden vlastní Vodoléčebný a vyšetřovací ústav.²²⁷ V období přednacistickým zábořem činila návštěvnost lázní, za rok 1938, 1 551 hostů.²²⁸ Se vznikem protektorátu nastal pokles návštěvnosti i z důvodu zákazu vstupu do lázní pro neléčící se hosty. V této otázce obdrželo město 11. července 1940 od okresního úřadu v Nové Pace přípis obsahující několik opatření, prostřednictvím kterých bylo plánováno docílit opětovného rozkvětu lázeňského ruchu a rovněž se mělo pomocí nich docílit toho „aby se Lázně Bělohrad nestaly útočištěm Židů“.²²⁹ Mezi jiným se tak mělo dít vyhotovením propagačních brožurek a uveřejňováním propagačních článků v *Prager Wochenschau*. Téhož roku, ale lázně zaznamenaly opětovný pokles a následující rok 1941 byl z hlediska návštěvnosti v období války absolutně nejnižší, neboť počet stálých hostů činil 996 osob.²³⁰ Obrat nastal až roku 1943 kdy lázně při 60. výročí vzniku zaznamenaly rekordní počet návštěvníků. O rok později byl tento rekord přepsán a konečné číslo činilo 2012 stálých klientů.²³¹ Po válce zůstalo mnoho prostor lázeňského areálu, včetně sportoviště, poničeno. Důvodem bylo, že tyto prostory využívala Hitlerjugend, která byla v lázeňských prostorách ubytována od roku 1941.²³² Rovněž došlo ke znárodnění nejen

---

²²⁶ Lidové noviny, ročník 47, 8. 1. 1939, s. 7.

Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:773696a0-4ebb-11dd-8ab6-000d606f5dc6>

²²⁷ Zdeněk PRCHAL, *Raisův kraj. Lázně Bělohrad. Historie a významná místa města a okolí*, Praha 1995 s. 26.

²²⁸ Uvedené číslo představuje stálé hosty. SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 34, kn. 34. *Kniha přítomných lázeňských hostů*.

²²⁹ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 168, k. 5. *Lázeňství*, Okresní úřad Nová Paka – Propagace Lázní Bělohradu (11.července 1940).

²³⁰ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 35, kn. 35. *Kniha přítomných lázeňských hostů*.

²³¹ Určité procento z léčených bylo tvořeno německými vojáky a důstojníky, kteří si zde léčili válečné zranění. SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 35, kn. 35. *Kniha přítomných lázeňských hostů*.

²³² SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

lázní, ale celých zemědělských pozemků, i lesů k lázním náležících, pro německou národnost Merveldtů.

4 KONEC VÁLKY A OSVOBOZOVÁNÍ MĚSTA

S měnící se válečnou situací začal ve městě růst počet sabotáží ze strany obyvatelstva. Po porážkách na východních frontách procházelo v průběhu měsíce únor 1945²³³ krajem velké množství německých zajatců, především pak Rusů. Zajatci, kterým se podařilo uprchnout, se skrývali v okolních lesích nad Bělohradem – v Hůře a v lesích nad Byšičkami. Obyvatelé Bělohradu jim následně nosili jídlo a ošacení.²³⁴ Někteří z obyvatel poskytovali zajatcům úkryt. Řadil se mezi ně například pekař Karel Kraus, který ukrýval zajatce po dobu čtyř měsíců, dále Božena Ulvrová a Osvald Lelek poskytující úkryt tři měsíce, Božena Sehnalová, Josef Plášil, Růžena Vincálková či Bohuslav Dlab.²³⁵ V následujících měsících proběhlo několik sabotáží, na kterých se podíleli i ruští zajatci. V dubnu došlo k rozebrání železniční trati nad Horní Novou Vsí následkem čehož došlo k vykolejení vlaku.²³⁶ Další sabotáží bylo přepadení vlaku a rozebrání nákladu uhlí. Souprava byla následně poslána zpět do topírny ve Staré Pace, aby se na věc nepřišlo. V květnu došlo k opětovnému vykolejení vlaku směrem na Ostroměř, po kterém byla doprava přerušena na 3 dny.²³⁷

Začátkem jara se ve města začaly konat první schůzky, jež měly za účel přípravu převzetí vedení města a vypracování plánu na obranu vojenských skladů německé armády, které se nacházely v prostotách Goldschmidtovy a Jínovy továrny. Za velitele celé vojenské akce byl jmenován František Sehnal a jeho zástupcem František Pařízek. Za velitele pro převzetí vojenských skladů byli určeni učitel František Fól pro Jínovu továrnu a pro Goldschmidtovu továrnu František Koubek. Zároveň bylo dohodnuto spojení Lázní Bělohradu, Dolní Nové Vsi, Prostřední Nové Vsi a Horní Nové Vsi v jedno hnutí, které bude postupovat jednotně.²³⁸

---

²³³ Dne 14. února došlo poblíž města k havárii amerického bombardéru, vracejícího se z bombardování Drážďan. Jeho trosky dopadly nedaleko obce Hřidelec. Osm členů posádky se včasným seskokem zachránilo, nicméně spodní střelec Alfred Lubojacky vinou neúplného otevření padáku seskok nepřežil. Blíže k tématu: Miloš PODZIMEK, *Oheň v oblacích*, Lázně Bělohrad 2005.

²³⁴ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

²³⁵ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

²³⁶ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

²³⁷ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

²³⁸ *Tamtéž*.

V prvních květnových dnech započalo povstání českého lidu proti německým okupačním silám. Stávka v Nymburku dne 2. května odstartovala vlnu povstání v severních oblastech Čech: Jilemnicka, Semilska, Železnobrodská i Novopacka. Zprávy o probíhajících událostech dorazily do Bělohradu k večeru 3. května. Z budov byly staženy říšské vlajky, které byly nahrazeny vlajkami československými a z veřejných prostranství byly strhávány německé nápisy. Rovněž došlo k zatčení spolupracujících osob s Němci a k jejich následnému zadržení v prostorách Lázeňského hotelu. Revoluční národní výbor utvořený začátkem dubna se téhož dne setkal v prostorách obecního úřadu a rozhodl o převzetí německých vojenských skladů. S nastávajícím ránem došlo za pomoci ruských partyzánů k obsazení obou továren a školy, kde bylo uchováváno mnoho vojenského materiálu.²³⁹

V dopoledních hodinách 4. května železničáři zatarasili železniční přejezd vagonů. Důvodem byla lepší možnost odzbrojení projíždějících německých jednotek. Několik prchajících Němců bylo odzbrojeno, čímž obyvatelé získali další zbraně. Následně však do města dorazila zpráva, že je české povstání v Nové Pace likvidováno a do města směřují jednotky SS z Jičína.²⁴⁰ Ve městě byly opět staženy československé vlajky, odstraněny zátarasy z železničního přejezdu, zajatci byli propuštěni a účastníci převratu se ukryli v lesích. Správu města znovu převzala správní komise. „*Odpoledne přijel do L. Bělohradu plný autobus německých SS až po zuby ozbrojených. Procházeli ulicemi a stříleli do domovních dveří*“.²⁴¹ Obětí zmíněných událostí se stal automechanik František Moucha, který nebyl na povstání nikterak zúčastněn. Za neuposlechnutí rozkazu zastavení byl německými příslušníky střelen do plic, přičemž na následky zranění zemřel.²⁴² Německé jednotky, které prováděly hlídkování města, se usadily v Jínově továrně.²⁴³ Následujícího dne městem projížděly ustupující německé oddíly směřující k Jičínu. Dění ve městě se však obešlo bez rebelií a bylo klidné. K večeru dorazila zpráva o úmrtí bělohradského občana Josefa Vavřovského, který byl zastřelen Němci u Chlumce nad Cidlinou. Zadržen byl spolu s dalšími třemi Čechy, když se vracel do Bělohradu

---

²³⁹ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

²⁴⁰ František VOJTÍŠEK, *Národní odboj na Jičínsku II*, Jičín 1980, s. 30-31.

²⁴¹ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

²⁴² SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 26, kn. 26. *Matrika osob v obci zemřelých*.

²⁴³ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 25, kn. 20., *Kronika obecné školy Lázně Bělohrad*.

z Kutné Hory, kde pracoval u soudu. Důvodem jejich popravu bylo ozdobení trikolórou.²⁴⁴

Dne 6.-7. května zástupci revolučního národního výboru s německými strážemi dojednali převzetí vojenských skladů a opuštění Jínovy továrny. Němci následně opustili město. Dne 7. května se uskutečnil pohřeb zastřeleného Františka Mouchy. Smuteční průvod se konal za velké účasti bělohradského obyvatelstva a stal se protinacistickou manifestací.²⁴⁵ Jínova továrna byla později převzata Rudou armádou a „*továrna Goldschmidtova, kde byl několika milionový sklad vojenských věcí, přešla po několika týdnech opatrování RNV neporušena do rukou naší armády*“.²⁴⁶

Dne 8. května převzal správu obce Revoluční národní výbor, jehož předsedou se stal mlynář Václav Kotyk. Nastalo zajišťování německých zbraní, které byly sepsány a umístěny do Lázeňského hotelu. Rovněž docházelo k zabavování německého majetku a potravin. Městem nadále procházelo množství německých vojáků i civilního německého obyvatelstva prchajících před Rudou armádou.²⁴⁷ Následujícího dne do města došli američtí, angličtí a jugoslávští zajatci, kteří zde byli ubytováni u místních občanů.

Rudá armáda slavnostně dorazila do města v odpoledních hodinách 10. května v čele s místní dechovou hudbou. Na náměstí vyzdobeném v národních barvách se sešli obyvatelé města i lidé z okolí. Před budovou Lázeňského hotelu proběhlo uvítání s veliteli ruského oddílu. „*Žákyně II. r. hlavní školy podala ruskému majorovi kytici a poděkovala za vysvobození z německých pout. Větší dívky v krojích podaly jim chléb a sůl*“.²⁴⁸ Děkovnou řeč za město, která byla z části vedená v ruském jazyce pronesl František Sehnal. Celý den proběhl v duchu oslav a provolávání slávy Československu, Edvardu Benešovi a Stalinovi. Ruské vojsko téhož večera opustilo město. Desátý květen v Lázních Bělohradě je však také spjat s tragickou událostí, kterou byla smrt dvaceti čtyřletého Eduarda Jakoubka. V očekávání příjezdu Rudé armády se skupina mladých vypravila v nákladním voze Rusům naproti, přičemž se „*ve skupince nalézal nějaký partyzán se samopalem a ten ze samé radosti či pod vlivem nápoje střílel do prázdna*“.²⁴⁹ Při tahanici

---

²⁴⁴ František VOJTÍŠEK, *Národní odboj na Jičínsku II*, Jičín 1980, s. 38.

²⁴⁵ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

²⁴⁶ *Tamtéž*.

²⁴⁷ SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad*.

²⁴⁸ *Tamtéž*.

²⁴⁹ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu*.

o zbraň samopal vystřelil a zasáhl Jakoubka do krku a ten na místě zemřel.²⁵⁰ Jeho pohřbu, jenž proběhl o čtyři dny později se zúčastnila i početná formace anglických a amerických zajatců z Německa, kteří byli ubytováni v bělohradských domácnostech od 11. května.²⁵¹

První poválečné dny, týdny a měsíce se ve městě odehrávaly v duchu vypořádání se s následky války. Obyvatelé města začali s odstraňováním německých nápisů, čištěním ulic a opravami zničených budov. Osoby německé národnosti byly zkoncentrovány v Goldschmidtově továrně, označeny bílými pásky a následně využívány jako pracovní síla. Veškerý jejich majetek byl zabaven a následně prodán. Dne 15. června 1945 bylo ustanoveno nové seskupení Národního výboru, v jehož čele stanul František Pařízek a o deset dní později Antonín Kozák. Téhož měsíce začalo jednání Místního národního výboru s okolními obcemi o sloučení se v jednu politickou obec. Za nedlouho poté došlo k sloučení Lázní Bělohradu s Prostřední Novou Vsí.²⁵²

---

²⁵⁰ SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 26, kn. 26. *Matrika osob v obci zemřelých.*

²⁵¹ Celkový počet spojeneckých zajatců, kteří byli ubytováni v Bělohradě po dobu tří dnů je uváděn 600 osob. SOKA Jičín, f. ZŠ K.V. Raise LB, inv. č. 28, kn. 23., *Kronika měšťanských škol Lázně Bělohrad.*

²⁵² SOKA Jičín, f. AMLB, inv. č. 19, kn. 11, *Pamětní kniha Lázní Bělohradu.*

ZÁVĚR

Život v Lázních Bělohradě se prakticky nelišil od osudů jiných menších měst v protektorátu. Přestože se město nacházelo v těsné blízkosti sudetských hranic, nebyla tato skutečnost v dění ve městě výrazněji promítnuta. Obyvatelé města žili, stejně tak jako ostatní lidé v zemi, v každodenní nejistotě, nedostatku a strachu o vlastní životy. Přesto se někteří z občanů pokusili aktivně postavit německým okupantům a někteří z nich za to zaplatili zdravím, jiní životem. Bělohradskými oběťmi režimu ale nebyli pouze odbojáři. Řadí se mezi ně i židovské obyvatelstvo, které za časů války žilo v Bělohradě a z nichž se po ukončení bojů nevrátil jediný živý. Svě mrtvé přinesla i individuální německá agrese a svoji roli v některých případech sehrála i nešťastná náhoda kdy se jedinec vyskytl ve špatný čas na špatném místě. Rovněž se ale v Bělohradě našli lidé, kteří se, ať již z vlastního přesvědčení či z vidiny snazšího života rozhodli z nastalé situace profitovat.

Z hlediska společenského a kulturního vývoje města bylo válečné období obdobím stagnace. Na prvním místě stály zájmy Němců, kterým se muselo vše podřizovat. Před okupací většina kultury ve městě vycházela z činnosti spolků. Ty však byly v průběhu války nuceny ukončit či výrazně omezit svoji činnost. Kulturní akce se tak konaly spíše jen příležitostně. Přestože někteří z aktivních osobností kulturního života v Bělohradu padli za oběť světové válce, většina spolků po válce obnovila svoji činnost a začala pracovat na kulturním rozkvětu města.

Samotné osvobození probíhalo klidně. Přestože se ani zde poslední dny války neobešly bez střílení, obyvatelstvo se snažilo řešit vzniklé situace domluvou, vyjednáváním a následným, co nejrychlejším, odvodem Němců. Svůj podíl na věci však mohla mít i skutečnost, že občané ve městě nedisponovali dostatkem zbraní, a proto se snažili sporům vyhnout. Ve srovnání se situací z okolních obcí, kde docházelo i k masovým vraždám německých vojáků a civilistů se ale jedná o jev, který je vhodné zmínit.

V malém nástinu jsem v práci uvedla případy bělohradské kolaborace. Jmenovala jsem však pouze případy, které jsou k dispozici ve fondu Okresní národní výbor – trestní nalézací komise, Nová Paka, neboť záznamy pojednávající o Mimořádném lidovém soudu v Jičíně dosud nejsou Státním oblastním archívem v Zámrsku zpřístupněny. Z toho důvodu nebylo možné zmapovat bělohradskou kolaboraci podrobněji. Nicméně si

myslím, že se touto skutečností naskýtá zajímavá příležitost pro budoucí zájemce o regionální historii se shodnou vizí a v moment kdy to bude možné, bádání v tomto směru posunout.

PRAMENY A LITERATURA

Archivní prameny

Archív bezpečnostních složek

fond Gestapo Hradec Králové a Pardubice, 309

Archív Městského kulturního střediska Lázně Bělohrad

Sokolská kronika Lázně Bělohrad

Státní okresní archív Jičín

fond Archív města Lázně Bělohrad

fond Okresní národní výbor – trestní nalézací komise, Nová Paka

fond Sdružení rodičů a přátel školy Lázně Bělohrad

fond Základní devítiletá škola K.V. Raise Lázně Bělohrad

Státní oblastní archív Zámorsk

HLÁVKOVÁ J.–DUBOVÁ Z.–KUBA J.–NOVOTNÝ M.–PAUKRT M.: Sběrka matrik Východočeského kraje 1587–1949. Inventář, 2020, s. 2708, ev. č. 8700.

Statistický lexikon obcí v republice Československé. Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. 4. 1920, čís. 266 Sb. zák. a nař. I. Země Česká, Praha 1934.

Periodika

Bělohradské listy roč. 13, číslo léto, 2013.

Národní listy, roč. 80, číslo 209, 1940.

Lidové noviny, roč. 47, 1939.

Lázně Bělohrad – Lázeňský týdeník, roč. 12, číslo 3, 1940

Lázně Bělohrad – Lázeňský týdeník, roč. 12, číslo 9, 1940.

Použitá literatura

- BOSÁK, František, *Česká škola v době nacistického útlaku*, České Budějovice 1969.
- ČERNÝ, František, *Dějiny českého divadla IV: Činoherní divadlo v Československé republice a za nacistické okupace*, Praha 1983.
- DOLEŽAL, Jiří, *Česká kultura za Protektorátu*. Národní filmový archiv, Praha 1996.
- FORMÁNEK, Jaroslav, *Válečný letec Jiří Sehnal*, in: Pod Zvičinou, vlastivědná čítanka, 33, 2015, s. 12.
- HAASIS, Hellmut G., *Smrt v Praze. Atentát na Reinharda Heydricha*, Praha 2004, s. 127.
- HLADKÝ, Martin, *Strípky ze života a díla Karla V. Raise*, Lázně Bělohrad 2014.
- JOHN, Roman, *Důsledky atentátu na Heydricha*, Historická penologie: časopis Institutu vzdělávání-Kabinetu dokumentace a historie VS ČR pro historickou penologii 2, 2005, s. 26–28.
- KMOCH, Pavel – PORTMANN, Kateřina, *Pomsta, nebo spravedlnost? trestní nalézací komise v českých zemích*, In: Fontes Nissae. Prameny Nisy: regionální historický sborník/ Liberec 2011, s. 185-206.
- KNÍŽEK, Antonín et al., *Národní odboj na Jičínsku 1939-1945*, Jičín 1975.
- KOLÁŘ, Petr, *Lázně Bělohrad: balzám pro tělo i duši*, Praha 2010.
- KYNCL, Vojtěch – PADEVĚT, Jiří – CHVOJKOVÁ, Kamila – ŠMEJKAL, Pavel – VONDRKA, Adolf, *Ležáky a odboj ve východních Čechách*, Praha 2016.
- MARŠÁLEK, Pavel, *Protektorát Čechy a Morava*, Praha 2002
- PODZIMEK, Miloš, *Oheň v oblacích*, Lázně Bělohrad 2005.
- PRCHAL, Zdeněk, *Raisův kraj. Lázně Bělohrad. Historie a významná místa města a okolí*, Praha 1995.
- PUJMANOVÁ, Olga – JÍNOVÁ, Stanislava, *Osobnost v pozadí: Jan Jína ve vzpomínkách a v korespondenci*, Praha 2016.

RAIL, Jan – HRUBÁ, Marie – LAVICKÝ, Jan, *Letci Novopacka. 1935-1945*, Olomouc 1999.

SEEMANN, Richard, *Cesta do Wannsee: konečné řešení takzvané židovské otázky a germanizace českých zemí*, Středokluky 2008.

SEHNAL, Jiří – RAJLICH, Jiří, *Stíhací pilot*, Praha 1991.

ŠUSTEK, Vojtěch, *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava*, Praha 2012.

UHLÍŘ, Jan Boris, *Ve stínu říšské orlice. Protektorát Čechy a Morava, odboj a kolaborace*, Praha 2002.

VEČEŘA, Pavel, *Žurnalisté mezi zradou a kolaborací: moravská novinářská kolaborace před Národním soudem*, Brno 2014.

VOJTÍŠEK, František et al., *Národní odboj na Jičínsku II*, Jičín 1980.

INTERNETOVÉ ZDROJE

<http://archive.pamatnik-terezin.cz/>

<https://belohrad.cz/>

<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk>

<https://www.holocaust.cz/>

<http://www.lazne-belohrad.cz/>

<https://www.mauthausen-memorial.org/en>

<http://www.vuapraha.cz/>

<https://www.pametnaroda.cz/>

<http://totenbuch.buchenwald.de/>

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

1. Kámen nalezený roku 1939 v lesích nad Bělouhradem (Foto Kristýna Vojtíšková, 2019)
2. Titulní stránka Lázeňského týdeníku (Soukromá sbírka Stanislava Haláčka)
3. Přídělové lístky vydávané v Lázních Bělouhradě (Soukromá sbírka Zdeňka Kunderáta)
4. Knihtiskař Jan Vojtíšek (SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6. *Persekuce rodiny Vojtíškovy*)
5. Jan Vojtíšek ml. (SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6. *Persekuce rodiny Vojtíškovy*)
6. Božena Vojtíšková (SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6. *Persekuce rodiny Vojtíškovy*)
7. Adolf Vojtíšek (SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6. *Persekuce rodiny Vojtíškovy*)
8. Kristina Vojtíšková, rozen. Kubánková (SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6. *Persekuce rodiny Vojtíškovy*)
9. Jana Vojtíšková (SOkA Jičín, f. AMLB, inv. č. 170a, kart. 6. *Persekuce rodiny Vojtíškovy*)
10. Báseň Josefa Bezuchy připomínající odvezení rodiny Vojtíškoví (Archív městského kulturního střediska Lázně Bělouhrad)
11. Eduard Rulf (Archív městského kulturního střediska Lázně Bělouhrad)
12. Eduard Rulf při rozhlasovém vysílání (Archív městského kulturního střediska Lázně Bělouhrad)
13. Jiří Sehnal (Archív městského kulturního střediska Lázně Bělouhrad)
14. Jiří Sehnal (vlevo) (Sokolská kronika města Lázně Bělouhrad)
15. Potvrzení o nabití německé státní příslušnosti Karla Pánka (SOkA Jičín, f. Městský národní výbor Lázně Bělouhrad, neuspořádané)
16. Odvod zajatých Němců (Archív městského kulturního střediska Lázně Bělouhrad)
17. Osvobození města (Archív městského kulturního střediska Lázně Bělouhrad)
18. Vítání Rudé armády před Lázeňským hotelem (Archív městského kulturního střediska Lázně Bělouhrad)

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Obrázek 1. Kámen nalezený roku 1939 v lesích nad Bělohradem

Obrázek 2. Titulní stránka Lázeňského týdeníku

Der Karteninhaber ist Kunde des unten
bezeichneten Lieferanten für die Abchnitte
auf der linken Seite.

Majitel listku jest pro ústřížky na levé straně
zákazníkem dodavatele označeného na zadní
straně.

XXI. Ausgabe 2 Gültig vom 14. IV.—11. V. 1941
vydání

Fleisch-Karte
Listek na maso

Böhmen und Mähren Cechy a Morava

Name *M. Rulfová*
Jméno

Wohnort *Lázně Bělohrad*
Bydliště

Straße *Rainova nám. 65.*
Ulice

Vorname und Name ist vom Verbraucher auch auf dem Kundenschein einzutragen.
Křestní jméno a příjmení jest od spotřebitele vepsati také do přihlášky zákazníka.

Ohne Namensetzung ungültig.
Nicht übertragbar. — Sorgfältig aufbewahren.
Bez vepsání jména neplatná.
Neprěnosná. — Pečlivě uchovávat.

Alle Abchnitte gelten auch für Fleischwaren.
Všecké ústřížky platí též pro masné výrobky.

XXII. Ausgabe 1 Gültig vom 12. V.—8. VI. 1941
vydání

Nährmittellkarte und Zuckerkarte
Listek na poživatiny a listek na cukr

Böhmen und Mähren Cechy a Morava

Name *Marie Rulfová*
Jméno

Wohnort *Lázně Bělohrad*
Bydliště

Straße *Rainova nám. 65.*
Ulice

Ohne Namensetzung ungültig.
Nicht übertragbar. — Sorgfältig aufbewahren.
Bez vepsání jména neplatná.
Neprěnosná. — Pečlivě uchovávat!

Zetřetí na die Einzelabchnitte erfolgt, somit nicht ausgedrückt, jeweils nach jeweiliger Beanspruchung der Menge und Gültigkeitsdauer. Přičítá se jednotlivé ústřížky, pokud není na nich vyznačeno, bude však zůstat zůstatkem a v uvedeném množství a doby platnosti ústřížků.

Für die Ausgabe-
stellen:
Die Abchnitte
„Zucker 1-4“ sind bei
Zucker selbstver-
sorgern abzutrennen.

Pro výdejny:
U samozásobitelů
cukrem oddělte
ústřížky cukru 1-4!

XXII	BM	XXII	BM	XXII	BM	XXII	BM
f1	01	f2	01	h1	01	h2	01
Nährmittel - poživatiny		Nährmittel - poživatiny		Nährmittel - poživatiny		Nährmittel - poživatiny	

Obrázek 3. Přídělové listky vydávané v Lázních Bělohradě

Obrázek 4. Knihtiskař Jan Vojtíšek

Obrázek 5. Jan Vojtíšek ml.

Obrázek 6. Božena Vojtišková

Obrázek 7. Adolf Vojtišek

Obrázek 8. Kristina Vojtišková, rozen. Kubánková

Obrázek 9. Jana Vojtišková

17. červen 1942.

Smutný a vražedný byl tento den,
přesto že voněl růží a hlohem,
rodné mé město z ospalých oken,
příteli, navždy Ti kynulo sbohem.

Ráno Tě odvezli z rodného krovu,
po Tobě zůstal jen vzpomínek stín,
bolest nás mučila znovu a znovu,
které z těch míst: Pankrác či Terezín?

Bůh ví, kam strašlivý osud Tě svál,
jistě ses těšil na návrat domů.....
a zatím jsi zkrvaven u stěny stál.
Komu jsi žaloval, komu, ach, komu?

Trpěls a snášels trýznění setbu
se vzdorem, hrdostí pravého muže,
i když měls na retech nevyřklou kletbu,
vzpomínky na domov rozkvetly v růže.

Chtěls mít jen dobro na světě širém,
vždyť jsi byl doposud ještě tak mlád.
Stal jsi se v očích mých bohatýrem,
měl jsem Tě, Jendo, přec nade vše rád.

Tam někde daleko leží Tvůj rov,
vyhasly oči, srdce Tvé nebije,
jaká to smutná píseň beze slov,
i když jich v písni té na tisíc je.

Vzpomínám na Tebe, příteli drahý,
vzpomínám krvavých bolestných stenů,
znal jsem Tvé srdce, znal jsem Tvé snahy,
a proto nikdy n e z a p o m e n u .

Jendovi Vojtiškovi

Josef Bezucha.

Obrázek 10. Báseň Josefa Bezuchy připomínající odvěčení rodiny Vojtiškovi

Obrázek 11. Eduard Rulf

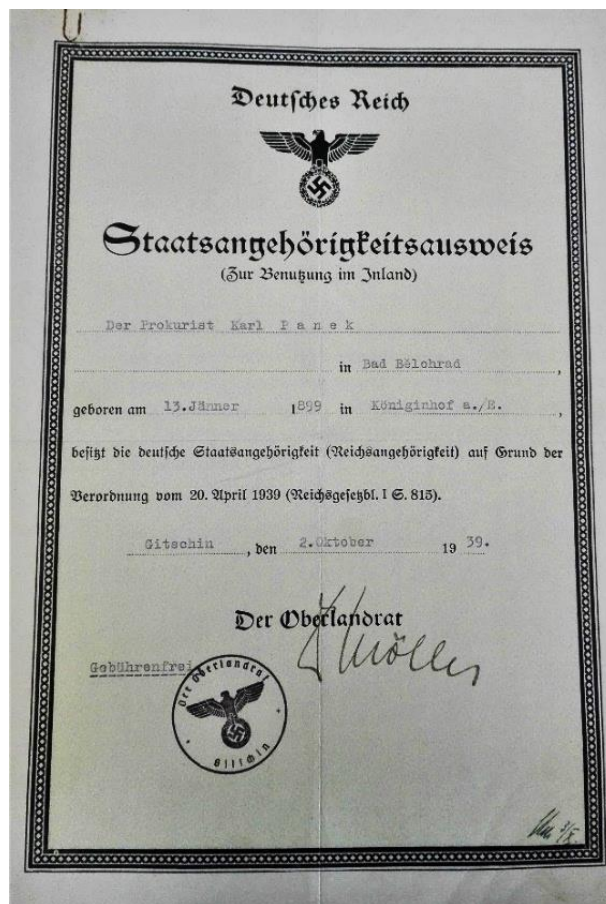
Obrázek 12. Eduard Rulf při rozhlasovém vysílání

Obrázek 13. Jiří Sehnal

Obrázek 14. Jiří Sehnal (vlevo)

Obrázek 15. Potvrzení o nabití německé státní příslušnosti Karla Pánka

Obrázek 16. Odvod zajatých Němců

Obrázek 17. Osvobozování města

Obrázek 18. Vítání Rudé armády před Lázeňským hotelem